Ex Libris
Centralnej Biblioteki Wojskowej

BIBLIOTEKA
DOMU WOJSKA
POLSKIEGO
47248

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

„Um. — 1."

PRZEPIS UBIORU POLOWEGO

WOJSK POLSKICH

r. 1919

XVI C

GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA.
∴ WARSZAWA 1920 ∴

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

CENTRALNA BIBLIOTEKA WOJSKOWA

47.248

Dekretem Wodza Naczelnego
z dn. 1/11 1919 r. zatwierdzony jako obowiązujący.

Zakłady Graficzno-Wydawnicze „Książka"
Warszawa, ul. Moniuszki № 11. Tel. 190-93.

355.811.001.3(438)„1920"

„Zgadzam się
J. Piłsudski"
1/XI 1919 r.

Przepis Ubioru Polowego W. P.

r. 1919.

Ubiór oficerów, urzędników wojskowych, podoficerów i szeregowców wszelkich rodzajów broni składa się: z kurtki, spodni, płaszcza, czapki, obuwia z owijaczami, aibo wysokich butów, oraz dodatków i oznak specjainych.

Uwaga: W służbie bojowej wszystkie rodzaje broni noszą hełm stalowy i do niego miękką furażerkę z sukna bez daszka.

§ I. KURTKA.

A. Dla szeregowych: (Tab. I, rys. 1, 2 i 3).

Kurtka z sukna barwy polowej (szaro-brunatno-zielonej), podszyta na piersiach, piecach i rękawach podszewką z płótna szarego. Długość kurtki z tyłu taka, aby dół poły dotykał do płaszczyzny siedzenia przy postawie siedzącej. Długość pieców jest, stosownie do wysokości człowieka, taka, aby dół stanu wypadał na 30 do 35 cm. od dołu poły, kurtka przecięta w pasie i wpadająca w stan, poły zaś tworzą rozszerzającą się ku dołowi spódniczkę. Z tyłu rozcięcie, dochodzące do stanu. W tyie, w stanie, dla podtrzymania pasa wszyte są 2 wielkie i mocne haftki w odległości około 25 cm. jedna od drugiej. Haftki wpuszczone w szew i przyszyte do listewki $2^1/_2$ cm. szerokości, podszytej od spodu, sięgającej do pachy. Długość ramion od 12 do 15 cm. Kurtka zapięta z przodu wprost piersi na 5 guzików śred-

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

nicy 22 mm. metalowych barwy ochronnej (oksydowanych) z herbem Państwa Polskiego przepisanego rysunku (Tab. XI rys. 23), przyszytych do prawego brzegu kurtki. Guzik 5-ty w stanie.

Kołnierz z sukna kurtki, stojąco-wykładany, wysokości z tyłu 12 cm. z przodu 10 cm., część wyłożona 6 cm. Kołnierz zapinany na 2 haftki, podszyty suknem, w środku płótno. Na przedniej części kołnierza z każdej strony naszyta patka odnośnej barwy, szerokości wyłożonej części kołnierza, długości 10 cm., wycięta na tylnym końcu w ząb. Na patce naszyty wężyk i, o ile jest to wskazane dalszym § przepisu dla danego oddziału, przymocowane godło — wszystko z białego metalu oksydowane (Tab. V i VI). Na lewym rogu wewnętrznym kołnierza przyszyta ławka sukienna $3^1/_2$ cm. szerokości, oraz na prawym rogu guzik z prasowanej skóry dla zapinania kołnierza podniesionego.

Rękawy ukośnie ścięte, zwężające się ku dołowi, u dołu średnio 14 cm., przeszyte na 10 cm. w linji prostej od dolnego brzegu. Rozcięte na 12 cm. od brzegu dolnego i zapinane na jeden guzik mundurowy.

Naramienniki (Tab. VIII—XII) z sukna kurtki szerokości 5 cm. przy wszyciu, zwężające się ku górze do $3^1/_2$ cm., ścięte u góry i zapięte na guzik mundurowy, przyszyty do kurtki przy kołnierzu.

Kieszenie dwie na połach ukośnie zwrócone ku dołowi. Początek kieszeni na wysokości 2 cm. poniżej stanu, w odległości 25 cm. przeciętnie jedna od drugiej. Otwór kieszeni 18 cm. Nad otworem klapka 6 cm. szerokości, zapinana na guzik mundurowy.

Uwaga: Dla szeregowych wszystkich rodzajów broni do robót, oraz ćwiczeń połączonych z brudzeniem ubioru, obowiązuje ubiór roboczy, złożony z obszernej bluzy drelichowej i drelichowych spodni, barwy szaraczkowej, wdziewanych na ubranie (Tab. XXXV).

B. Dla oficerów (Tab. II rys. 4 i 5).

Kurtka — jak dla szeregowych z dodatkiem paska z sukna kurtki, szerokości 5 cm., naszytego w stanie tak, aby był przykryty pasem rzemiennym, gdy ten będzie włożony.

Kołnierz, rękawy i naramienniki — jak dla szeregowych.

Kieszenie cztery naszyte z zewnątrz na piersiach i z boku na połach, krojem angielskim: górne z fałdą przez środek, boczne zaś z miechem dokoła, zamykane klapkami, zapiętemi na guzik mundurowy.

Uwaga 1. Kapelani wyłącznie tylko w polu i za pozwoleniem swojej zwierzchności mogą nosić czamarę do kolan z sukna kurtki oficerskiej, zapinaną na 5 guzików mundurowych wprost piersi, z tyłu w stanie 2 guziki, rozcięcie z tyłu dochodzi do stanu; kołnierz stojący z patkami z sukna czamary z wypustką fioletową, naramienniki jak u oficerów, kieszenie na połach z boku przecięte pionowo (Tab. XXXIV). W mieście obowiązuje kapelanów habit lub sutanna przy czapce oficerskiej.

Uwaga 2. Urzędnicy wojskowi naramienników i patki na kołnierzu nie mają.

Uwaga 3. Aptekarze i kapelmistrze noszą ubiór urzędników wojskowych.

§ 2. SPODNIE. (Tab. III rys. 6 i 7).

(Dla oficerów i szeregowych).

Spodnie z sukna barwy kurtki, zwężone do kolan, obszerne w tyle ku łydce, wysokie w stanie, aby mogły być noszone bez szelek, z dwoma paskami sukiennemi i klamrami po bokach.

Z przodu spodni dwie kieszenie poprzeczne, nieco ukośne ku dołowi, zapinane na guzik. Spodnie dla pełniących służbę konno podszyte w kroku do kolan suknem podwójnem (karwaszami).

Uwaga. Oficerowie mogą nosić spodnie o kroju bryczesów, ponadto zaś poza frontem również spodnie z materjału kurtki długie na obuwie ze strzemiączkami. (Tab. III. Rys. 8). Nie wolno nosić długich spodni bez strzemiączek, oraz wywiniętych u dołu (z „mankietami").

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

§ 3. **PŁASZCZ** (Tab. IV, rys. 10 i 11).

(Dla oficerów i szeregowych).

Płaszcz z sukna grubego barwy kurtki, podszyty na piersiach, plecach i rękawach podszewką płócienną szarą. Długość płaszcza dochodzi do 35 cm. od ziemi, szerokość dolnego obwodu od 200 do 250 cm. Płaszcz zapięty z przodu na 6 guzików mundurowych, 5-ty guzik w stanie. Długość ramion od 15 do 18 cm. Na dolnych rogach płaszcza od wewnątrz guzik i patka z dziurką dla spinania poł z tyłu podczas marszu. Z tyłu dla podtrzymania pasa przy bocznych szwach pleców przyszyte dwie patki, każda szerokości 4 cm., długości 8 cm., zapinane na guzik mundurowy.

Kołnierz z sukna tegoż odcienia, co płaszcz, lecz nieco bardziej bronzowej barwy, wykładany, zapinany na pętelkę ze skórzanego sznurka, przyszytą pod lewym brzegiem kołnierza, i baryłeczkę ze skóry prasowanej na takimże sznurku, przyszytym pod prawym brzegiem. Wyłożona część kołnierza z przodu 14 cm., z tyłu 10 cm. Na lewym rogu wewnętrznym kołnierza patka dla zapinania kołnierza podniesionego, na prawym zaś guzik,—jak przy kołnierzu kurtki. Na przednich rogach kołnierza naszyte ukośnie barwy broni lub służby w postaci dwóch pasków obok siebie, każdy szerokości $^1/_2$ cm., długości 8 cm. (Tab. VII).

Rękawy szerokie: przy wszyciu — od 27 do 30 cm. u dołu 18 do 19 cm. szer., długie, z wyłogami wykładanemi na 18 do 19 cm. Na spodniej części rękawa, w odległości 3 cm. od dolnego brzegu, przyszyta patka 4 cm. szerokości, 9 cm. długości, ścięta na końcu, zapięta na jeden guzik mundurowy, przyszyty do rękawa. Przy szwie w odległości około 8 cm. na górnej części rękawa przyszyty guzik tak, aby przy zapięciu nań patki, rękaw szczelnie przylegał do ręki.

Kieszenie dwie przecięte pionowo i zapinane na guzik mundurowy. Długość przecięcia 20 do 24 cm., pod przecięciem od spodu obszerna kieszeń (20×20 cm.). Przecięcie umieszczone na takiej wysokości, aby przezeń łatwo było sięgać ręką i do kieszeni płaszcza i do kieszeni spodni.

Naramienniki—jak u kurtki.

Uwaga 1. Dla pełniących służbę konno płaszcz rozcięty z tyłu do siedzenia i zapinany na 4 guziki mundurowe małe, średnicy 15 mm.

Uwaga 2. Oficerowie poza frontem mogą nosić na płaszczu pasek z sukna płaszcza.

Uwaga 3. Zamiast płaszcza łub na płaszczu mogą oficerowie nosić płaszcz od deszczu (nieprzemakalny) barwy polowej; na płaszczu od deszczu, ani oznak stopni, ani barw broni nie naszywa się.

Uwaga 4. Na czas zimowy dozwolone jest podszywanie, lub podpinanie futra pod płaszcz, oraz przypinanie futrzanego kołnierza z dowolnego futra.

§ 4. **CZAPKA** (Tab. XVI i XVII, rys. 40—48).

(Dla oficerów i szeregowych).

Czapka rogata z sukna barwy kurtki z takimże otokiem. Czapka zeszyta z czterech brytów, ostro wyciętych, stykających się po środku dna. Szerokość każdego z nich 18—19 cm., wysokość 5 cm., wysokość otoka 6 cm. Szew otoka z przodu. Orzełek ciemno-oksydowany, wysokości od dołu tarczy do szczytu korony $5^1/_2$ cm.; na tarczy wytłoczony numer pułku lub oddziału, u służb—inicjał. (Tab. XVII, rys. 48).

Daszek ze skóry żółtej (nieczernionej), pochylony ku przodowi, szerokości po środku $6^1/_2$ cm.; okuty na krawędzi blachą cynkową oksydowaną ciemno.

Podpinka ze skóry żółtej szerokości 2 cm., zapinana na sprzążkę oksydowaną, przytwierdzoną do dolnego brzegu otoka zapomocą dwóch guzików mundurowych małych (15 mm. średnicy).

Uwaga 1. Dno czapki winno być sztywne, przedni i lewy róg podniesiony (usztywniony), prawy zaś przygięty do otoka. Sprzążka podpinki z prawej strony. Orzełek na czapce oficerskiej przypina się tak, aby dolną częścią tarczy przykrywał górny sznurek naszyty dokoła otoka. Na czapce szeregowych zaś tak, aby tarcza orzełka wypadała na środku otoka.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Uwaga 2. Wszystkie wojska, używające w służbie hełmów stalowych, oraz lotnicy, mają, prócz czapki, jeszcze furażerkę miękką z sukna kurtki bez żadnych wypustek, wysokości 13 cm., ze ściętemi rogami i odwiniętemi z boków skrzydłami, wysokości 9 cm.; na furażerce orzełka się nie przypina (Tab. XVII rys. 46). Furażerkę mogą nosić wszyscy wojskowi przy robotach, w stajniach, warsztatach, podczas spoczynku, w podróży w wagonie kolejowym i t. p., nie wolno jej natomiast w żadnym wypadku nosić w mieście, na dworcach i wogóle poza linją bojową, koszarami, lotniskiem etc.

Uwaga 3. Strzelcy podhalańscy zachowują zamiast rogatywek dotychczasowy kapelusz (Tab. XVII, rys. 47).

Uwaga 4. Urzędnicy wojskowi zamiast rogatywek mają nosić z tegoż sukna czapki okrągłe, wzoru angielskiego, z czarnym okutym daszkiem i czarną rzemienną podpinką szerokości $1^1/_2$ cm. Orzełek wzoru dotychczasowego (Tab. XVIII, rys. 49—53).

§ 5. OBUWIE (Tab. XXIX).

Trzewiki czernione, lub nie, niezbyt wysokie, o szerokich i nizkich obcasach, sznurowane, z wszytą w rozcięcie klapką skórzaną, złożoną w miech (Tab. XXIX, rys. 132), dla zabezpieczenia od przedostawania się wody do wnętrza.

Owijacze barwy spodni, względnie—dla oficerów, dla wojsk samochodowych i t. p., sztylpy ze skóry czernionej, lub nie, dość szerokie w kostce, pokrywające górną część stopy, zapinane z boku na 3 sprzążki (Tab. XXIX, rys. 133).

Dla pełniących służbę konno długie buty z ostrogami lub sztylpy, jak wyżej.

Uwaga: Poza szeregiem dozwolone jest używanie sztylp dotychczasowego wzoru.

§ 6. DODATKI DO UBIORU.

A. Pas polowy.

Dla szeregowych (pas główny) rzemienny, żółty, szerokości $5^1/_2$ cm., zapinany z przodu na sprzążkę zwykłą ciemno-oksydowaną o dwóch kolcach. Z lewej strony od dolnej krawędzi pasa przymocowane są w odległości 21 cm. jedno od drugiego dwa kółka, do których przypina się za pomocą rzemieni szerokości 2 cm. żabkę do noszenia bagnetu lub szabli. Przy pełnieniu służby konno, żabkę wraz z rzemieniami odpina się od pasa i przypina do siodła.

Dla oficerów—takiż jak dla szeregowych, ale z lewej strony wprost kółek u dolnej krawędzi przymocowane są do górnej krawędzi w odległości 24 cm. jedno od drugiego, drugie dwa kółka do przypinania oficerskiego paska przez ramię, złożonego z 2-ch rzemieni $2^1/_2$ cm. szerokości, spinanych wprost piersi na sprzążkę. (Tab. XXXII, rys. 143)

B. Rapcie (Tab. XXXII, rys. 142).

(Dla oficerów i szeregowych).

Rzemienne żółte szerokości $2^1/_2$ cm., z karabinkami do przypinania szabli, na tej samej szerokości rzemiennym pasku. Rapcie zawsze należy nosić pod kurtką.

C. Sznury naramienne (Tab. XXXI).

Dla generałów i oficerów sztabu generalnego (Tab. XXXI, rys. 137) na prawem ramieniu plecione z biało-metalowego oksydowanego sznura, podwójne.

Dla adjutantów wszelkich dowództw (Tab. XXXI rys. 138) na prawem ramieniu, takież, jak u generałów, lecz pojedyńcze.

Dla żandarmerji (Tab. XXXI rys. 139) na lewem ramieniu, specjalnego rysunku, pojedyńcze; u oficerów z oksydowanego sznura metalowego, u szeregowych—z jasno-żółtego wełnianego.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

D. Sznurek do gwizdawki (Tab. XXXI rys. 140).

(Dla oficerów i szeregowych).

Według wzoru „przepisów" 1917 r., ale zawsze z szarych nici.

Uwaga. Sznurek do gwizdawki ma być przypinany do drugiego guzika kurtki. Nie wolno przymocowywać sznurka do naramiennika.

E. Ryngraf (Tab. XXXI, rys. 141).

Przy pełnieniu służby oficerowie i szeregowi żandarmerji zakładają pod szyję ryngraf z białej (nieoksydowanej) blachy z wytłaczanym wypukło orłem państwowym na środku. Długość ryngrafu 16 cm., szerokość po środku $4^1/_2$ cm.

F. Szalik (Tab. XXXIII, rys. 144).

Oficerowie i szeregowi pod kurtką zakładają na szyję szalik z płótna szaro-zielonego, podszyty białym perkalem, wysokości z przodu 5 cm., z tyłu 4 cm.; z tyłu końce szalika przeciąga się jeden przez drugi na krzyż i zawiązuje z przodu pod językiem, bądź też przymocowuje się tasiemki do szelek; długość języka 8 cm., szerokość 14 cm.

Uwaga. Oficerowie mogą również nosić kołnierzyk biały, lub szary z białą krawędzią, który jednak nie powinien wystawać ponad kołnierz kurtki więcej niż na 2 mm.

G. Nauszniki (Tab. XXXIII, rys. 145).

W zimie, podczas chłodów, dozwolone jest w razie potrzeby noszenie pod czapką nauszników z materjału barwy kurtki, połączonych dwiema tasiemkami na wierzchu głowy i zapinanych pod brodą na guzik. Szerokość nausznika 10 cm., długość 22 do 24 cm.

§ 7. ODRÓŻNIANIE BRONI I SŁUŻB.

Mundur jest zasadniczo jednakowy dla całego wojska i wszystkich stopni (z wyjątkiem różnicy w kroju kieszeni przy kurtce oficerów i szeregowych, spowodowanej różnicami warunków służbowych), bez jakichkolwiek wypustek i lampasów. (Lampasy noszą tylko generałowie).

Poszczególne bronie różnią się barwą patki na kołnierzu; służby wypustką i odpowiedniem godłem na patce; bronie i oddziały specjalne — godłem na lewym rękawie.

Patki (Tab. V i VI) naszywa się na kołnierzu kurtki z obu stron, tak aby zakrywały przód kołnierza na całą szerokość jego wyłożonej części; długość całej patki 10 cm., tylna część wycięta w ząb i wzdłuż tego wycięcia u niektórych broni i służb naszyta jest barwna wypustka. Na patce oficerów, kapelanów, szeregowych, oraz tych urzędników wojskowych, którzy posiadają stopień oficera rezerwy, naszyta oznaka w kształcie wężyka—u generałów i oficerów z haftu wzoru dotychczasowego (pg. „przepisów" z r. 1917), (Tab. V i VI, rys. 12, 13 i 14), u szeregowych z tasiemki 5 mm. szerokości (Tab. VI, rys. 15); i haft i tasiemka zawsze oksydowane ciemno.

Oprócz wężyka u służb na patce umieszcza się godło haftowane lub wytłaczane, w każdym razie tak, jak i wężyki, z białego metalu oksydowane. Godło umieszcza się w przednim rogu patki ukośnie, o ile kształt godła nie wymaga innego ustawienia. Oficerowie i szeregowi oddziałów specjalnych noszą godło haftowane (u oficerów) lub malowane farbą olejną (u szeregowych) na owalu z sukna barwy patki, naszytym na lewym rękawie na ramieniu (Tab. XV, rys. 38).

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

N-ry pułków, oraz oznaki rodzajów artylerji i saperów umieszczone są na naramiennikach kurtki i płaszcza (Tab. VIII—XII).

Dla odróżnienia rodzaju broni na płaszczu naszyte są na rogach kołnierza ukośnie dwie tasiemki szerokości $^1/_2$ cm. każda, długości 8 cm., dolna — barwy patki na kołnierzu, górna—barwy wypustki na tej patce (Tab. VII, rys. 16), lub obie barwy patki, o ile patka na kurtce niema wypustki. Służby, oraz oddziały, mające godła na patce kołnierza, noszą również te godła na rogach kołnierza płaszcza, przytwierdzone ukośnie. Dotyczy to również orzełka u generałów i oficerów sztabu generalnego.

Dobosze, trębacze i muzykanci na obu rękawach kurtki i płaszcza, na ramieniu, mają naszyty z szarej taśmy wełnianej $1^1/_2$ cm. szer. kąt prosty, wierzchołkiem do góry o bokach długości 6 cm. (Tab. XV, rys 37 i 38).

Barwy patek i wypustek, oraz godła są następujące (Tab. XIX—XXVIII):

Rodzaj broni lub służby	Barwa patki na kołnierzu kurtki	Wypustka przy patce	Godło na patce	Na naramienniku	Na lewym rękawie
I. Generałowie	Granatowa (aksamit) Tab. V. Rys. 12.	Karmazynowa	Orzełek bez tarczy srebrny oksydow. Tab. XXV. Rys. 111.		
			Uwaga. Generałowie Korpusu Sądowniczego, generałowie intendenci, lekarze i topografowie zamiast orzełka noszą godło swojej służby.		
II. Sztab Generalny	Granatowa (aksamit)	Karmazynowa	Orzełek bez tarczy srebrny oksydow. Tab. XXV. Rys. 112.		
			Uwaga. Oficerowie, przydzieleni do sztabu generaln. noszą patkę swojej broni, ale z orzełkiem, oraz sznury naramienne.		
III. Piechota: (Strzelcy)	Granatowa	Żółta	—	Nr. pułku	—
1. Strzelcy Podhalańscy	Granatowa	Żółta	—	Nr. pułku	Tab. XXV. Rys. 112.
2. Kompanje techniczne przy pułkach piechoty	Granatowa	Żółta	—	Nr. pułku	Tab. XXVI. Rys. 119.
3. Kompanje szturmowe	Granatowa	Żółta	—	Nr. pułku	Tab. XXVII. Rys. 126
4. Kompanje karabin. maszynowych	Granatowa	Żółta	—	Nr. pułku	Tab. XXVI. Rys. 120.
5. Plut. telefon.	Granatowa	Żółta	—	Nr. pułku	Tab. XXVII. Rys. 125.
IV. Jazda:					
1. Ułani.	Karmazynowa Tab. V. Rys. 13.	—	—	Nr. pułku	—
2. Szwoleżerowie	Karmazynowa	Biała	—	Nr. pułku	—
3. Strzelcy konni	Karmazynowa	Ciemnozielona	—	Nr. pułku	—
4. Jazda tatarska	Karmazynowa	Jasnoniebieska	Tab. XXV. Rys. 113.	Nr. pułku	—
5. Szwadrony techniczne	Barwy rodzaju jazdy		—	Nr. pułku	Tab. XXV. Rys. 119.
6. Szwadrony karabin. maszyn.	Barwy rodzaju jazdy		—	Nr. pułku	Tab. XXVI. Rys. 120.
7. Plut. telefon.	Barwy rodzaju jazdy		—	Nr. pułku	Tab. XXVII. Rys. 125.
V. Artylerja:					
1. Art. lekka polowa	Ciemnozielona (u ofic. aksamit)	Czarna	—	Nr. pułku	
2. Art. ciężka	Ciemnozielona (u ofic. aksamit)	Czarna	—	Nr. pułku i litera „C“ Tab. XI. Rys. 23.	

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Rodzaj broni lub służby	Barwa patki na kołnierzu kurtki	Wypustka przy patce	Godło na patce	Na naramienniku	Na lewym rękawie
3. Art. konna	Ciemnozielona (u ofic. aksamit)	Karmazynowa	—	Nr. pułku i litera „K“ Tab. XI. Rys. 24.	—
4. Ciężkie miotacze min	Ciemnozielona (u ofic. aksamit)	Czarna	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVI. Rys. 122.
5. Czołgi	Ciemnozielona (u ofic. aksamit)	Czarna	—	Nr. Pułku	Tab. XXVI. Rys. 121.
6. Oficerowie chemicy	Barwy broni		—	Nr. Oddz.	Tab. XXVII. Rys. 127.
VI. Wojska techniczne:					
1. Inżynierowie wojskowi	Czarna (u ofic. aksamit)	Ponsowa	—	Nr. Oddz.	—
2. Saperzy	Czarna (u ofic. aksamit) Tab. VI. Rys. 15.	Ponsowa	—	Nr. Oddz.	—
3. Bataljony maszynowe	Czarna (u ofic. aksamit)	Ponsowa	—	Nr. Oddz. i litera „M“ Tab. XII. Rys. 25	—
4. Bataljony mostowe	Czarna (u ofic. aksamit)	Ponsowa	—	Nr. Oddz. i litera „MS“ Tab. XII. Rys. 26.	—
5. Wojska łączności:					
a) Radiotelegraf	Czarna (u ofic. aksamit)	Jasnoniebieska	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVIII. Rys. 130.
b) Telegrafy polowe	Czarna (u ofic. aksamit)	Jasnoniebieska	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVIII. Rys. 129.

Rodzaj broni lub służby	Barwa patki na kołnierzu kurtki	Wypustka przy patce	Godło na patce	Na naramienniku	Na lewym rękawie
c) Telefony	Czarna (u ofic. aksamit)	Jasnoniebieska	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVII. Rys. 125.
6. Wojska samochodowe	Czarna (u ofic. aksamit)	Żółta	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVIII. Rys. 142.
a) Samochody pancerne	Czarna (u ofic. aksamit)	Żółta	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVII. Rys. 124.
7. Wojska kolejowe	Czarna (u ofic. aksamit)	—	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVI. Rys. 123.
a) Pociągi pancerne	Czarna (u ofic. aksamit)	—	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVII. Rys. 124.
VII. Wojska lotnicze	Żółta	—	—	Nr. Oddz.	Tab. XXVII. Rys. 128.
VIII. W. straż graniczna	Jasnozielona	Biała	—	Nr. Oddz.	—
IX. Żandarmerja	Ponsowa (jaskrawo-jasna)	Żółta	—	Nr. Oddz.	Sznury żółte
X. Wojska taborowe	Czekoladowo-bronzowa	Jasno niebieska	—	Nr. Oddz.	—
XI. Lekarze	Ciemnowiśniowa (aksamit)	Granatowa	Tab. XXIV. Rys. 108.	—	—
XIa. Lekarze weterynaryjni	Barwy kurtki	Oliwkowa	Tab. XXIV. Rys. 109.	—	—
XII. Korpus sądowniczy	Barwy kurtki	Czarna (aksamit)	Tab. XXIV. Rys. 110.	—	—
XIIi. Topografowie i Geodeci	Barwy kurtki	Ponsowa	Tab. XXIV. Rys. 107.	—	—
XIV. Intendentnra	Barwy kurtki Tab. VI. Rys. 14.	Jasnoniebieska	Tab. XXV. Rys. 115.	—	—

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Rodzaj broni lub służby	Barwa patki na kołnierzu kurtki	Wypustka przy patce	Godło na patce	Na naramienniku	Na lewym rękawie
XV. Prowiantura	Barwy kurtki	Jasnoniebieska	Tab. XXV. Rys. 116.	—	—
XVI. Of. rachunkowi	Barwy kurtki	Jasnoniebieska	Tab. XXV. Rys. 117.	—	—
XVII. Of. kancelaryjni	Barwy kurtki	Jasnoniebieska	Tab. XXV. Rys. 118.	—	—
XVIII. Duchowieństwo	Barwy kurtki	Fioletowa	Tab. XXV. Rys. 119.	—	—
Szkoły wojskowe:					
1. Podoficerska	Barwy broni		Tab. XXIV. Rys. 104.	—	—
2. Podchorążych	Barwy broni		Tab. XXIV. Rys. 105.	—	—
3. Politechnika wojskowa	Barwy broni		Tab. XXIV. Rys. 106.	—	—

§ 8. OZNAKI STOPNI WOJSKOWYCH.

(Dystynkcje).

Oznaki stopni generałów i oficerów umieszczone są na naramiennikach kurtki i płaszcza, oraz na czapce; oznaki stopni urzędników wojskowych na kołnierzu kurtki i płaszcza, oraz na czapce; podoficerów — na naramiennikach kurtki i płaszcza. Ponadto generałowie noszą lampasy.

Uwaga. Oznaki winny być zarówno na kurtce, jak i na płaszczu.

A. Oznaki oficerskie.

1. Generałowie mają:

a) Wyłogi obu rękawów wzdłuż górnej krawędzi obramowane dokoła taśmą biało-metalową, oksydowaną, szerokości $1^1/_2$ cm.; naszytą zygzakowato (załamami), wysokość załamów (zygzaków) $2^1/_2$ cm., (tabl. XIII rys 27).

b) Na naramiennikach w odległości 1 cm. od wszycia, wpoprzek naramiennika, naszyta załamami biało-metalowa oksydowana taśma szerokości $1^1/_2$ cm.; wysokość załamów $2^1/_2$ cm.; na środku naramiennika wzdłuż u generała-porucznika jedna gwiazdka haftowana oksydowanemi nićmi lub wytłaczana pięciopromienna, o ostrych promieniach (długość promienia od środka—1 cm.), (Tab. VIII, rys. 17); u generała-porucznika — dwie takież gwiazdki, u generała broni—trzy.

Uwaga. Przy wytłaczanych gwiazdkach winny być na końcach promieni oczka do przyszycia gwiazdki, żeby się końce nie czepiały i nie odrywały.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

c) Na czapce wzdłuż szwów wierzchu na krzyż od otoka z jednej strony do otoka z drugiej i wzdłuż górnej krawędzi otoka dokoła, naszyty 1 płaski sznurek 5 mm. szerokości, srebrny, oksydowany. Na otoku poniżej w odległości 2 mm. od sznurka naszyta dokoła otoka takaż taśma i w ten sam sposób, jak na naramiennikach. Z przodu pod orzełkiem u generała-podporucznika jedna takaż gwiazdka jak na naramiennikach, u generała porucznika — dwie obok siebie, u generała broni— trzy, również w jednym szeregu obok siebie. (Tab. XVI, rys. 40).

d) Na spodniach lampas podwójny z sukna granatowego szerokości po $3^1/_2$ cm. z takąż wypustką w środku. (Tab. III, rys. 9).

2. Oficerowie wyżsi (sztabowi) mają:

Na naramiennikach (Tab. VIII, rys. 18) kurtki i płaszcza tam, gdzie u generałów naszyta taśma załamami, naszyte równolegle prosto w odległości $^1/_2$ cm. jeden od drugiego dwa płaskie sznureczki srebrne oksydowane szerokości 5 mm. Na wierzchu czapki takiż sznurek i w ten sam sposób naszyty jak u generałów z tą różnicą, że dokoła otoka naszyte dwa sznurki w odległości $^1/_2$ cm. jeden od drugiego. (Tab. XXI, rys. 42). Na naramiennikach i czapce gwiazdki takież i w ten sam sposób naszyte jak u generałów. U majora — jedna gwiazdka, u podpułkownika — dwie; u pułkownika — trzy.

3. Oficerowie niżsi mają:

Na naramiennikach (Tab. IX, rys 19) gwiazdki tej wielkości, kształtu i układu, jak u oficerów wyższych, ale bez żadnego galonika. Na czapce na szwach wierzchu pojedyńczy sznurek, taki jak u wyższych oficerów. Na górnej krawędzi otoka dokoła, jeden takiż sznurek. Z przodu otoka gwiazdki takież, jak u wyższych oficerów. (Tab, XVI, rys. 42). Na naramiennikach i czapce u podporucznika—jedna gwiazdka, u porucznika—dwie, u kapitana (rotmistrza)—trzy.

Uwaga 1: Jednocześnie z niniejszem znosi się oficerska kokarda („słońce") na czapce.

Uwaga 2: Kapelani wojskowi noszą oznaki: kapelan pułku i szpitala—kapitana, proboszcz dywizji—majora, dziekan frontu — podpułkownika, dziekan Generalny—pułkownika.

Uwaga 3. Chorążowie noszą naramienniki sierżanta sztabowego z jedną gwiazdką, jak u podporucznika, oraz czapkę oficerów niższych z tą różnicą, że zamiast sznurków metalowych oksydowanych mają naszytą tasiemkę wełnianą karmazynową, szerokości $^1/_2$ cm.; pod orzełkiem jedna gwiazdka, jak u podporucznika. (Tab. XIII, rys. 28—30).

B. Oznaki stopni urzędników wojskowych.

Urzędnicy wojskowi na ogół noszą takież oznaki jak oficerowie stopnia, odpowiadającego randze urzędnika, zgodnie z p. 6 Rozkazu 476. Dz. Rozk. Wojsk. Nr. 13—19 r. z tą jednak różnicą, że zamiast gwiazdek mają rozetki kwadratowe (Tab. XVIII rys. 53), że zamiast na naramiennikach, których urzędnicy nie mają, odpowiednie rozetki umieszczone są na kołnierzu, oraz że na czapce sznurki oksydowane są naszyte tylko dokoła górnej krawędzi otoka: u niższych urzędników—jeden, u wyższych—dwa; urzędnicy kl. VIII, VII, VI, V mają galoniki, odpowiadające galonikom na naramiennikach sztabowych oficerów, naszyte wpoprzek kołnierza w odległości 5 cm. od przedniej krawędzi, urzędnicy kl. IV i wyżej — w ten sam sposób mają naszyte taśmy, odpowiadające taśmie na naramiennikach generałów. Na płaszczu galoniki i taśmę naszywa się na kołnierzu tak, jak u oficerów naszyte są barwy broni. Urzędnicy, którym przysługuje jedna rozetka mają ją umieszczoną w przednim rogu kołnierza—drugą przytwierdza się wyżej obok przedniej krawędzi kołnierza,—trzecią przy dolnej krawędzi w tej samej odległości, jak druga.

Na czapce — urzędnicy niższych rang od XI do IX włącznie mają wzdłuż górnej krawędzi otoka naszyty dokoła sznurek oksydowany taki, jak u oficerów niższych, pod nim rozetki; u wyższych rang od VIII do V włącznie—dwa takież sznureczki w odległości $^1/_2$ cm. jeden od drugiego i pod nim rozetki; urzędnicy od rangi IV i wyżej—jeden sznureczek i taśma, jak u generałów, oraz rozetki (Tab. XVIII).

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

C. Oznaki stopni podoficerskich.

Podoficerowie mają oznaki stopni tylko na naramiennikach kurtki i płaszcza w postaci tasiemek wełnianych karmazynowych $^1/_2$ cm. szerokości (wyjątkowo sierżant sztabowy ma taśmę szerokości 1 cm.), podchorąży zaś tasiemeczkę metałową, oksydowaną, szerokości $^1/_2$ cm. Podoficerowie na czapce żadnych oznak nie noszą.

1. Podchorąży ma:

Na naramiennikach kurtki i płaszcza galonik białometalowy oksydowany gładki, szer. $^1/_2$ cm., naszyty przez środek wzdłuż całego naramiennika. (Tab. IX, rys. 20).

2. Sierżant (wachmistrz) sztabowy ma:

Naramienniki kurtki i płaszcza oszyte dokoła wzdłuż wolnej krawędzi taśmą karmazynową wełnianą, szer. 1 cm. (Tab. X, rys. 21).

3. Sierżant (wachmistrz) ma:

Na naramiennikach kurtki i płaszcza z tasiemki wełnianej karmazynowej szerokości $^1/_2$ cm. naszyte wpoprzek naramiennika przeciętnie w połowie jego długości trzy paski w odległości 1 cm. jeden od drugiego; oprócz tego cały naramiennik oszyty wzdłuż wolnej krawędzi takąż tasiemką. (Tab. X, rys. 22).

4. Plutonowy ma:

Na naramiennikach kurtki i płaszcza takież trzy paski poprzeczne, jak u sierżanta, ale bez oszycia dokoła. (Tab. XI, rys. 23).

5. Kapral ma:

Na naramiennikach kurtki i płaszcza takież paski, jak plutonowy, ale po dwa. (Tab. XI, rys. 24).

6. Starszy szeregowiec ma:

Na naramiennikach kurtki i płaszcza takież paski, jak kapral, ale po jednym pasku. (Tab. XII, rys. 25).

Uwaga. Jednocześnie z tem znosi się „oznakę inteligencji“ w ubiorze Wojsk Polskich.

§ 9. TEMBLAK. (Tab. XXX).

Temblak oficerski (Tab. XXX, rys. 134) z taśmy srebrnej szerokości 24 mm., długości (złożonej podwójnie) — 48 cm. Wzdłuż taśmy w odległości 6 mm. od brzegu dwa karmazynowe prążki 1 mm. szerokości. Obsada chwasta płaska o 4 mm. szersza od taśmy; chwast srebrny na trzonie z nici karmazynowych, z dwóch warstw frendzli, długości $4^1/_2$ cm., z których wewnętrzna dołem spięta, zewnętrzna zaś — rozpuszczona.

Temblak urzędników wojskowych (Tab. XXX rys. 136) z taśmy srebrnej szerokości 22 mm., długości (złożonej podwójnie) 35 cm. Wzdłuż taśmy w odległości 5 mm. od brzegów dwa karmazynowe prążki szerokości 1 mm. Chwast srebrny, na trzonie karmazynowym, z dwóch warstw frendzli, długości 4 cm., z których wewnętrzna dołem spięta, zewnętnrza—rozpuszczona. Obsada chwastu okrągła, cienka, rozszerza się u dołu.

Temblak szeregowych (Tab. XXX rys. 135) cały z rzemienia żółtego, kształtu temblaka oficerskiego, ale rzemień szerokości 22 mm. i długości (złożony podwójnie) 35 cm.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

PRZEPISY, DOTYCZĄCE NOSZENIA UBIORU POLOWEGO W POSZCZEGÓLNYCH WYPADKACH.

Aż do czasu wprowadzenia ubioru wielkiego (służbowego), względnie paradnego, ubiór polowy może być stosowany, jako ubiór bojowy, garnizonowy, służbowy, salonowy i codzienny.

I. UBIÓR BOJOWY stosuje się: na terenie operacyjnym; na manewrach; na specjalny rozkaz.

II. GARNIZONOWY: W szeregach: a) na paradach, b) rewjach, c) na przeglądach, d) na wartach honorowych, przy pełnieniu służby garnizonowej; na specjalny rozkaz.

III. SŁUŻBOWY: przy meldowaniu się; przy obecności na paradach, rewjach, przeglądach i t. p.; na musztrach i ćwiczeniach; przy reprezentacjach; wizytach oficjalnych; pogrzebach i mszach żałobnych (krepa na lewym rękawie); na specjalny rozkaz.

IV. SALONOWY (we wszystkich wypadkach może być zastąpiony przez ubiór służbowy): na wizytach; obiadach i wieczorach proszonych (czapkę i broń zostawia się w przedpokoju); balach i rautach (szablę do tańca odpina się); gdy formy towarzyskie tego wymagają.

V. CODZIENNY: we wszystkich wypadkach życia codziennego; podczas zajęć biurowych, gdy nie jest wskazany strój inny.

Krepa żałobna przy żałobie osobistej może być noszona tylko za pozwoleniem dowództwa.

OPIS POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW UBIORU.

A. Dla oficerów:

	UWAGI:
I. BOJOWY:	
1) kurtka	
2) sznury naramienne (adjutanckie)	komu się należą (nie obowiązują)
3) spodnie krótkie	
4) trzewiki sznurowane	
5) owijacze	w piechocie
6) sztylpy, względnie buty długie	obowiązują w odpowiednich rodzajach broni i poszczególnych oficerów, pełniących służbę konno. Dozwolone są wszystkim oficerom.
7) ostrogi przypinane lub przybijane	dla wszystkich, pełniących służbę konno.
8) oficerski pas polowy	na kurtce
9) żabka do noszenia szabli	na pasie polowym
10) oficerski pasek przez ramię	
11) szabla, względnie bagnet	w rodzajach broni, uzbrojonych w szable, obowiązuje szabla; u pełniących służbę konno—na żabce przypiętej do siodła (W polu pochwa szabli czerniona lub w futerale)
12) temblak oficerski	W polu może być rzemienny
13) rewolwer i lornetka w futerałach, oraz torba polowa	na pasie polowym, dowolnie z prawej lub lewej strony
14) gwizdawka	w lewej kieszeni na piersi na sznurku, przyczepionym do drugiego guzika kurtki
15) hełm, względnie czapka	w myśl rozkazu dowództwa (w szeregach podpinka zawsze pod brodą)
16) furażerka	na marszu i odpoczynku zamiast hełmu
17) rękawiczki brązowe	w polu nie obowiązują

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

18) płaszcz polowy	w myśl rozkazu zwinięty, narzucony lub w rękawy; na rozkaz rynsztunek na płaszczu
19) płaszcz od deszczu	nie obowiązuje; może być na płaszczu polowym; (na przeglądach nie dozwolony)

UWAGA. Dowództwom oddziałów samodzielnych przysługuje prawo wydawania zarządzeń co do noszenia rynsztunku i ubioru, zależnie od warunków bojowych.

II. GARNIZONOWY;

1) kurtka	
2) sznury naramienne (adjutanckie)	komu się należą
3) Spodnie krótkie	
4) trzewiki sznurowane	
5) owijacze	w piechocie
6) sztylpy, względnie buty długie	wszystkim, komu się należą ostrogi.
7) ostrogi przypinane lub przybijane	komu się należą, oraz pełniącym służbę konno
8) oficerski pas polowy	na kurtce
9) żabka do noszenia szabli, względnie bagnetu	na pasie polowym; u konnych przypięta do siodła
10) oficerski pasek przez ramię	
11) szabla (pochwa czerniona lub błyszcząca)	na żabce
12) temblak oficerski	
13) rewolwer w futerale	na pasie polowym. z prawej strony.
14) hełm, względnie czapka	W myśl rozkazu dowództwa (w szeregach zawsze podpinka pod brodę)
15) rękawiczki brązowe	
16) płaszcz polowy	w myśl rozkazu: zwinięty, narzucony, w rękawy lub bez płaszcza; na rozkaz rynsztunek na płaszczu.
17) krepa żałobna	(W szeregach kołnierza futrzanego nosić nie wolno) w myśl rozkazu.

III. SŁUŻBOWY:

1) kurtka	
2) sznury naramienne (adjutanckie)	komu się należą
3) spodnie krótkie	
4) trzewiki sznurowane	
5) owijacze	w piechocie
6) sztylpy względnie — buty długie	dla wszystkich,—komu się należą ostrogi; zasadniczo dozwolone są wszystkim oficerom
7) ostrogi przypinane lub przybijane	komu się należą
8) oficerski pas polowy	na kurtce.
9) szabla; (pochwa czerniona lub błyszcząca)	na żabce, lub rapciach pod mundurem. Przy rapciach żabki się nie nosi.
10) temblak oficerski	
11) czapka	
12) rękawiczki brązowe	
13) płaszcz polowy	w rękawy, lub bez płaszcza; dozwolony pas z tego samego materjału
14) krepa żałobna	w razie potrzeby

UWAGA. Obecni na paradach, rewjach, przeglądach i t. p., jeśli oddziały wojsk mają rynsztunek na płaszczu, wkładają pas polowy na płaszcz.

IV. SALONOWY:

1) kurtka	
2) sznury naramienne (adjutanckie)	komu się należą
3) spodnie długie ze strzemiączkami	
4) trzewiki sznurowane lub gładkie	dowolnie
5) ostrogi przybijane	komu się należą

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

6) rapcie	pod mundurem
7) szabla (pochwa czerniona lub błyszcząca)	
8) czapka	
9) rękawiczki skórzane brązowe; przy tańcach dozwolone są białe.	

V. CODZIENNY:

1) kurtka	
2) sznury naramienne (adjutanckie)	komu się należą; nie obowiązują
3) spodnie długie ze strzemiączkami, lub krótkie	dowolnie
4) trzewiki sznurowane, względnie gładkie	
5) owijacze	dozwolone są wszystkim oficerom
6) sztylpy, względnie buty długie	dozwolone są wszystkim oficerom
7) ostrogi przypinane lub przybijane	obowiązują, komu się należą. (Przy owijaczach tylko przybijane, lub też wolno ostróg nie mieć wcale)
8) oficerski pas połowy	nie obowiązuje
9) rapcie, względnie żabka do szabli lub bagnetu	rapcie pod mundurem, względnie żabka na pasie polowym.
10) szabla, względnie bagnet (pochwa czerniona lub błyszcząca)	Szabla na rapciach, lub na żabce; przy rapciach żabki się nie nosi
11) temblak oficerski	
12) czapka	
13) furażerka	dozwolona tylko w podróży w wagonach kolejowych
14) rękawiczki brązowe	nie obowiązują
15) płaszcz polowy	w rękawy lub bez płaszcza, dowolnie; dozwolony pas z tego samego materjału. Przy noszeniu bagnetu pas połowy obowiązkowo na płaszczu.
16) płaszcz od deszczu	Na kurtce, względnie na płaszczu polowym, włożonym w rękawy.

B. Dla szeregowych:

A mianowicie: 1) sierżantów sztabowych (wachmistrzów sztabowych), 2) podchorążych, 3) sierżantów linjowych (wachmistrzów linjowych), 4) plutonowych, 5) kaprali, 6) starszych szeregowców, 7) szeregowców.

I. BOJOWY:

1) kurtka i spodnie	
2) rynsztunek na mundurze	
3) hełm, względnie czapka (w myśl rozkazu)	
4) furażerka w marszu i podczas spoczynku	
5) płaszcz w myśl rozkazu zwinięty, w rękawy, lub narzucony (na specjalny rozkaz).	

II. GARNIZONOWY:

jak bojowy, lecz bez plecaków i chlebaków

III. SŁUŻBOWY:

1) kurtka i spodnie	
2) ostrogi przypinane	komu się należą
3) pas główny z żabką do szabli lub bagnetu	przy płaszczu włożonym w rękawy—zawsze na płaszczu zależnie od rodzaju broni (do czasu wprowadzenia żabki przepisowej, szabla, komu się należy, na rapciach)
4) szabla, względnie bagnet	

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

5) czapka
6) płaszcz polowy — w rękawy lub bez płaszcza (w myśl rozkazu).

V. CODZIENNY:

jak służbowy, lecz płaszcz dowolnie w rękawy lub bez płaszcza. Furażerka przy ćwiczeniach gimnastycznych, oraz robotach w koszarach, stajniach, warsztatach i t. p.—w podróży dozwolona tylko w wagonie kolejowym.

UWAGI OGÓLNE.

SZNURY NARAMIENNE należą do munduru: 1) generałów, 2) oficerów sztabu generalnego, 3) adjutantów i 4) żandarmerji (na lewem ramieniu).

OSTROGI należą do munduru: 1) kawalerji, 2) artylerji, 3) generałów, 4) oficerów sztabu generalnego, 5) oficerów wyższych (sztabowych), 6) dowódców kompanji, 7) oficerów, którym się należy zgodnie z etatem koń wierzchowy.

OFICERSKI PASEK PRZEZ RAMIĘ dozwolony przy obciążeniu pasa polowego. Wkłada się przez prawe ramię pod naramiennik.

RĘKOJEŚĆ SZABLI podpiętej może być noszona pod mundurem; podpiętej i na żabce—może być przesunięta przez przecięcie kieszeni płaszcza, włożonego w rękawy.

KRĘPA ŻAŁOBNA Winna być noszona na lewym rękawie ponad łokciem.

CZAPKA winna być noszona na prawe ucho i nie zsuwana na tył głowy.

Przepisy ogólne.

1. Nie wolno nosić nieprzepisowych lub barwnych sznurów, galonów, wypustek, pasów i innych jakichkolwiek dodatków, lub też zakładać sznury w sposób nieprzepisany

2. Na ulicy i w miejscach publicznych nie wolno rąk trzymać w kieszeniach spodni.
3. Przy długich spodniach nie wolno nosić półbucików.
4. W miejscach publicznych i na ulicy obowiązuje noszenie broni białej; wolno ją odpiąć w restauracji i cukierni.
5. O ile szabla jest na rapciach, nie wolno jej nosić pod pachą, lub włóczyć po ziemi; należy trzymać ją w ręku, względnie mieć podpiętą.
6. Czapki dla ukłonu nie zdejmuje się; natomiast w lokalach publicznych czapkę należy zdejmować.
7. Nie wolno przypinać na czapce liter, numerów, znaków, wogóle żadnych ozdób nie objętych „przepisem".
8. Zwyczaj przyozdabiania czapek zielenią, jako obcy, znosi się.
9. Rękawiczki przy podawaniu ręki nie zdejmuje się.
10. W mieście nie wolno nosić płaszcza, względnie futra narzuconego na ramiona. (Jedynie na wyraźny rozkaz może być w ten sposób zarzucony płaszcz, ale tylko w szeregach i zawsze spięty pod szyją na baryłkę.
11. Nie wolno nosić w mieście szpicrut, lasek i t. p.
12. Krepę żałobną przy żałobie osobistej wolno nosić po za służbą za pozwoleniem dowództwa.

Przepisy przejściowe.

1. Przepis „Ubioru Polowego W. P. r. 1919" wchodzi w życie z dniem 1 listopada 1919 r. W myśl powyższego od tej chwili wolno oficerom i urzędnikom wojskowym sprawiać sobie czapki, kurtki, spodnie i płaszcze nowego wzoru.
2. Całkowite przemundurowanie wojska będzie zakończone do dnia 1-go lipca 1921 r.
3. Najdalej w dniu 1-go marca 1920 r. winni oficerowie i urzędnicy wojskowi, włożyć nowe oznaki stopni wojskowych, choćby na dawnych mundurach.
4. Najdalej w dniu 1 marca 1920 r. wszyscy oficerowie i urzędnicy wojskowi winni mieć czapki nowego wzoru.
5. Donaszanie dotychczasowych kurtek i spodni, oraz spodni czarnych i granatowych dozwolone jest do dnia 31 grudnia 1920 r. włącznie.
6. Należy unikać w noszeniu łączenia ze sobą ubioru dotychczasowego z nowym, z wyjątkiem nowej czapki, która będzie noszona i przy dotychczasowym ubiorze, oraz płaszcza

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

dotychczasowego, który może być donaszany i przy nowym ubiorze.

7. Donaszanie dotychczasowych płaszczów dozwolone jest do dnia 30-go czerwca 1921 r.

8. Donaszanie dotychczasowych kożuszków wojskowych i futrzanych bekiesz dozwolone jest w ciągu trzech zim t. j. do wiosny 1922 r.

9. W dniu 1 lipca 1920 r. każdy oficer obowiązany jest mieć całkowity komplet nowego ubioru, z wyjątkiem płaszcza.

10. Aż do czasu wprowadzenia ubioru wielkiego, względnie paradnego, bezwzględnie nie wolno nosić lub donaszać mundurów barwnych (granatowych), oraz żadnych ozdób ubioru paradnego, jako to kordonów (etyszkietów), pasów srebrnych lub barwnych, rabatów i t. p.

11. Jakiekolwiek, choćby drobne, odstępstwa od przepisu, względnie uzupełnienia na własną rękę i zmiany nawet w szczegółach będą karane z całą bezwzględnością. Wszyscy dowódcy będą osobiście odpowiedzialni za najściślejsze przestrzeganie przez ich podkomendnych niniejszych przepisów ubioru.

Spis tablic i rysunków

do „Przepisu Ubioru Polowego Wojsk Polskich r. 1919."

TABLICA I.

Rys. 1, 2 i 3. Kurtka szeregowego (z przodu z boku i z tyłu).

TABLICA II.

Rys. 4 i 5. Kurtka oficera i urzędnika wojskowego (z przudu i z tyłu).

TABLICA III.

Rys. 6 i 7. Spodnie do butów i owijacze (z przodu i z boku).

„ 8. Zakończenie spodni długich.

„ 9. Spodnie generała.

TABLICA IV.

Rys. 10 i 11. Płaszcz oficera i szeregowego (z przodu i z tyłu).

TABLICA V.

Rys. 12. Łapka (patka) na kołnierzu kurtki generała (wielkość prawdziwa).

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Rys. 13. Łapka (patka) barwna bez wypustki na kołnierzu kurtki oficera (ułanów), wielkość prawdziwa.

TABLICA VI.

Rys. 14. Łapka (patka) barwy kurtki z wypustką barwną na kołnierzu kurtki oficera (intendentury), wielkość prawdziwa.

„ 15. Łapka (patka) barwna z wypustką na kołnierzu kurtki szeregowca (saperów), wielkość prawdz.

TABLICA VII.

Rys. 16. Barwy broni na kołnierzu płaszcza oficerów i szeregowych (piechoty), wielkość prawdziwa.

TABLICA VIII.

Rys. 17. Naramiennik generała (gen. pporucznika), wielkość prawdziwa.

„ 18. Naramiennik oficera wyższego (pułkownika), wielkość prawdziwa.

TABLICA IX.

Rys. 19. Naramiennik oficera niższego (kapitana lub rotmistrza), wielkość prawdziwa.

„ 20. Naramiennik podchorążego — wielkość prawdziwa.

TABLICA X.

Rys. 21. Naramiennik sierżanta (wachmistrza) sztabowego, wielkość prawdziwa.

„ 22. Naramiennik sierżanta (wachmistrza) linjowego — wielkość prawdziwa.

TABLICA XI.

Rys. 23. Naramiennik plutonowego (artylerji ciężkiej) — wielkość prawdziwa.

„ 24. Naramiennik kaprala (artylerji konnej) — wielkość prawdziwa

TABLICA XII.

Rys. 25. Naramiennik starszego szeregowca (bataljonu maszynowego)—wielkość prawdziwa.

„ 26. Naramiennik szeregowca (bataljonu mostowego)—wielkość prawdziwa.

TABLICA XIII.

Rys. 27. Wzór naszycia taśmy na rękawach i czapce generała.

„ 28. Czapka chorążego.

„ 29. Wierzch czapki chorążego.

„ 30. Naramiennik chorążego.

TABLICA XIV.

Rys. 31. Kołnierz kurtki urzędnika wojskowego rangi VI-ej—pół wielkości prawdziwej.

„ 32. Kołnierz kurtki urzędnika wojskowego rangi VII-ej—pół wielkości prawdziwej.

„ 33. Kołnierz kurtki urzędnika wojskowego rangi IX-ej—pół wielkości prawdziwej,

„ 34. Róg kołnierza płaszcza urzędnika wojskowego rangi VI-ej—pół wielkości prawdziwej.

„ 35. Róg kołnierza płaszcza urzędnika wojskowego rangi VII—pół wielkości prawdziwej.

„ 36. Róg kołnierza płaszcza urzędnika wojskowego rangi IX-ej pół wielkości prawdziwej,

TABLICA XV.

Rys. 37. Rękaw dobosza, trębacza i muzykanta.

„ 38. Taśma na rękawie doboszów, trębaczy i muzykantów — wielkość prawdziwa.

„ 39. Sposób umieszczenia godła na lewym rękawie w oddziałach specjalnych.

TABLICA XVI.

Rys. 40. Czapka generała (gen. broni).

„ 41. Czapka oficera wyższego (podpułkownika).

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Rys. 42. Czapka oficera niższego (podporucznika).
„ 43. Wierzch czapki oficerskiej.

TABLICA XVII.

Rys. 44. Czapka szeregowych (podchorążych, sierżantów lub wachmistrzów sztabowych, sierżantów lub wachmistrzów linjowych, plutonowych, kaprali, starszych szeregowców i szeregowców).
„ 45. Wierzch czapki szeregowych.
„ 46. Furażerka (dla wojskowych wszystkich stopni).
„ 47. Kapelusz strzelców podhalańskich.
„ 48. Orzełek na czapki oficerów i szeregowych, oraz liczby i inicjały do niego—wielkość prawdz.

TABLICA XVIII.

Rys. 49. Czapka urzędnika wojskowego rangi IV-ej.
„ 50. „ „ „ „ VII-ej.
„ 51. „ „ „ „ IX-ej.
„ 52. Orzełek na czapki urzędników wojskowych — wielkość prawdziwa.
„ 53. Rozetka na czapki i kołnierze urzędników wojskowych — wielkość prawdziwa.

TABLICA XIX. Rozróżnianie rodzajów wojsk:

Rys. 54 i 55. Patka na kołnierzu kurtki i paski na kołnierzu płaszcza generałów.
„ 56 i 57. Barwy i godła na kurtce i płaszczu oficerów Sztabu Generalnego.
„ 58 i 59. Barwy na kurtce i płaszczu piechoty.
„ 60 i 61. Barwy i godła na kurtce i płaszczu strzelców podhalańskich.
„ 62 i 63. Barwy na kurtce i płaszczu ułanów.

TABLICA XX. Rozróżnianie rodzajów wojsk:

Rys. 64 i 65. Barwy na kurtce i płaszczu szwoleżerów.
„ 66 i 67. Barwy na kurtce i płaszczu strzelców konnych.

Rys. 68 i 69. Barwy i godła na kurtce i płaszczu pułku jazdy Tatarskiej.
„ 70 i 71. Barwy na kurtce i płaszczu artylerji polowej lekkiej i ciężkiej.
„ 72 i 73. Barwy na kurtce i płaszczu artylerji konnej.

TABLICA XXI. Rozróżnianie rodzajów wojsk:

Rys. 74 i 75. Barwy na kurtce i płaszczu Inżynierów wojskowych i saperów.
„ 76 i 77. Barwy na kurtce i płaszczu wojsk łączności.
„ 78 i 79. Barwy na kurtce i płaszczu wojsk samochodowych.
„ 80 i 81. Barwy na kurtce i płaszczu wojsk kolejowych.
„ 82 i 83. Barwy na kurtce i płaszczu wojsk lotniczych.

TABLICA XXII. Rozróżnianie rodzajów wojsk:

Rys. 84 i 85. Barwy na kurtce i płaszczu w. straży granicznej.
„ 86 i 87. Barwy na kurtce i płaszczu żandarmerji.
„ 88 i 89. Barwy na kurtce i płaszczu wojsk taborowych.
„ 90 i 91. Barwy i godła na kurtce i płaszczu lekarzy medyków.
„ 92 i 93. Barwy i godła na kurtce i płaszczu lekarzy weterynaryjnych.

TABLICA XXIII. Rozróżnienie rodzajów wojsk:

Rys. 94 i 95. Barwy i godła na kurtce i płaszczu oficerów Korpusu Sądowniczego.
„ 96 i 97. Barwy i godła na kurtce i płaszczu topografów i geodetów wojskowych.
„ 98 i 99. Barwy i godła na kurtce i płaszczu oficerów intendentury.
„ 100 i 101. Barwy i godła na kurtce i płaszczu of. prowiantowych. rachunkowych i kancelaryjnych.
„ 102 i 103. Barwy i godła na czamarze duchowieństwa.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

TABLICA XXIV. Godła na patce (na kołnierzu) wielkość prawdziwa:

Rys. 104. Szkół podoficerskich.
„ 105. Szkół podchorążych.
„ 106. Politechniki wojskowej.
„ 107. Topografów i geodetów wojskowych.
„ 108. Lekarzy medyków.
„ 109. Lekarzy weterynaryjnych.
„ 110. Oficerów Korpusu Sądowniczego.

TABLICA XXV. Godła na patce (na kołnierzu)—wielkość prawdziwa:

Rys. 111. Generałów i oficerów sztabu generalnego.
„ 112. Strzelców podhalańskich.
„ 113. Jazdy tatarskiej.
„ 114. Duchowieństwa.
„ 115. Of. intendentury.
„ 116. „ prowiantowych.
„ 117. „ rachunkowych.
„ 118. „ kancelaryjnych.

TABLICA XXVI. Godła na lewym rękawie — wielkość prawdziwa:

Rys. 119. Kompanji i szwadronów technicznych.
„ 120. Kompanji i szwadronów karabinów maszynowych.
„ 121. Czołgów.
„ 122. Ciężkich miotaczy min.
„ 123. Wojsk kolejowych.

TABLICA XXVII. Godła na lewym rękawie — wielkość prawdziwa:

Rys. 124. Pociągów i samochodów pancernych.
„ 125. Telefonów — i oddziałów telefonicznych.
„ 126 Kompanji szturmowych.
„ 127. Oficerów chemików.
„ 128. Wojsk lotniczych.

TABLICA XXVIII. Godło na lewym rękawie—wielkość prawdziwa:

Rys. 129. Telegrafu polowego.
„ 130. Telegrafu iskrowego (radiotelegrafu).
„ 131. Wojsk samochodowych.

TABLICA XXIX. Obuwie:

Rys. 132. Trzewik.
„ 133. Sztylpa.

TABLICA XXX.

Rys. 134. Temblak oficerski — wielkość prawdziwą.
„ 135. Temblak szeregowych — wielkość prawdziwa.
„ 136. Temblak urzędników wojskowych — wielk. praw.

TABLICA XXXI.

Rys. 137. Sznury naramienne generałów i oficerów sztabu generalnego.
„ 138. Sznury naramienne adjutantów wszelkich dowództw.
„ 139. Sznury naramienne żandarmerji.
„ 140. Sznurek do gwizdawki.
„ 141. Ryngraf żandarmski.

TABLICA XXXII.

Rys. 142. Rapcie.
„ 143. Oficerski pas polowy.

TABLICA XXXIII.

Rys. 144. Szalik — $^1/_3$ wielkość prawdziwa.
„ 145. Nauszniki — $^1/_3$ wielkość prawdziwa.

TABLICA XXXIV.

Rys. 146 i 147. Czamara kapelanów (z przodu i z tyłu).

TABLICA XXXV. Ubiór roboczy drelichowy:

Rys. 148. Kurtka.
„ 149. Spodnie.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

UZUPEŁNIENIA

do „Przepisu ubioru polowego W. P. r. 1919",

Rozkaz № 43 z dn. 16 stycznia 1920 r. Dz. Rozk. Wojsk. № 3. Oznaki chorążego w nowym ubiorze polowym r. 1919.

W uzupełnieniu rozkazu 3580 Dz. Rozk. Wojsk. № 93 i rozkazu 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97 r. 19. zatwierdzam następujące oznaki chorążego w nowym ubiorze polowym W. P. r. 1919:

1) kurtka krojem oficerskim,

2) naramienniki, jak u sierżantów sztabowych z dodaniem jednej gwiazdki, jak u podporucznika,

3) czapka, jak dla oficerów niższych z tą różnicą, że zamiast sznurka oksydowanego, w ten sam sposób naszyta tasiemka wełniana karmazynowa szerokości $^1/_2$ cm.; z przodu pod orzełkiem jedna gwiazdka, jak u podporucznika.

Za zgodność: p. o. Szefa
Biura Prezydjalnego
(—) *Malinowski*,
mjr. Szt. Gener.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski*,
generał-porucznik

Rozkaz 156 z dn. 11 lutego 1920 r. Dz. Rozk. Wojsk. № 8. Oznaki stopni szeregowych na czapce.

W uzupełnieniu rozkazów 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97 r. 19 i p. 3 Rozk. Dziennego M. S. Wojsk. № 24 z dn. 29 stycznia 1920 r., w związku ze zniesieniem oznak stopni wojskowych na rękawach, wprowadza się niniejszym do „przepisu ubioru polowogo W. P. r. 1919" następujące oznaki stopni szeregowych na czapkach:

Starszy szeregowy na środku otoka z przodu, pod orzełkiem, ma naszyty poziomo jeden pasek długości 3 cm. z tasiemki karmazynowej wełnianej szerokości $^1/_2$ cm.

Kapral — dwa takież paski, jeden pod drugim w odległości $^1/_2$ cm.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE PRZEZ CBW www.cbw.pl

Plutonowy — trzy takież paski, w odległości $^1/_2$ cm. jeden od drugiego.

Sierżant linjowy — na środku otoka pod orzełkiem z tasiemki karmazynowej $^1/_2$ cm. szerokości, naszyty kąt prosty otworem ku górze o bokach długości $2^1/_2$ cm.

Podchorąży — takiż kąt, jak u sierżanta linjowego, lecz. z tasiemki biało-metalowej oksydowanej, szerokości $^1/_2$ cm.

Sierżant sztabowy — dwa takież kąty jak sierżant linjowy z tasiemki karmazynowej $^1/_2$ cm. szerokości, naszyte jeden pod drugim w odległości $^1/_2$ cm.

Wobec powyższego orzełek na czapce szeregowych ma być przypinany tak, jak i na oficerskiej, wyżej nad otokiem

Za zgodność: p. ó. Szefa
Biura Prezydjalnego
(—) *Malinowski*,
mjr. Szt. Gener.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski*,
generał-porucznik.

Rozkaz 200 z dnia 12 marca 1920 r. Dz. Rozk. Wojsk. № 10. Oznaki Kompanji przybocznej i Szwadronu przybocznego w nowym ubiorze polowym.

W uzupełnieniu rozkazu 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97. 1919 r. zatwierdzam następujące oznaki dla Kompanji przybocznej i Szwadronu przybocznego:

Dla Kompanji przybocznej — patki na kołnierzu, jak dla piechoty (bez godła), na naramiennikach, w miejscu, gdzie u innych oddziałów przytwierdza się numer oddziału,— orzełek bez tarczy wysokości $2^1/_2$ cm.

Dla Szwadronu przybocznego — patka na kołnierzu jak dla szwoleżerów (bez godła), na naramiennikach orzełek, jak wyżej.

Za zgodność: p. o. Szefa
Biura Prezydjalnego
(—) *Malinowski*,
mjr. Szt. Gener.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski*,
generał-porucznik.

Rozkaz 288 z dnia 21 marca 1920 r. Dz. Rozk. Wojsk. № 12. Oznaki wachmistrza powiatowego żandarmerji wojskowej.

W uzupełnieniu rozkazu 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97 r. 1919., zatwierdzam następujące oznaki wachmistrza powiatowego żandarmerji:

Naramienniki — jak u wachmistrza sztabowego z dodaniem galonika oksydowanego $^1/_2$ cm. szerokości przez środek naramiennika wzdłuż, jak u podchorążych.

Czapka — jak dla szeregowych, z przodu pod orzełkiem na otoku kąt z galonika oksydowanego $^1/_2$ cm. szerokości, jak u podchorążych, pod nim bezpośrednio takiż kąt z tasiemki karmazynowej $^1/_2$ cm. szerokości.

Za zgodność: p. o. Szefa
Biura Prezydjalnego
(—) *Malinowski*,
mjr. Szt. Gener.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski*,
generał-porucznik.

Rozkaz 289 z dnia 21 marca 1920 r. Dz. Rozk. Wojsk. № 12. Godła i ubiór kapelanów wyznań niekatolickich i religji niechrześcijańskich.

W uzupełnieniu Uwagi I-ej pkt. B, § 1 rozkazu 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97 1919 r., wyjaśnia się, że kapelani wojskowi wyznań niekatolickich i religji niechrześcijańskich również i w mieście winni nosić przepisową czamarę, przyczem podlegać muszą przepisom dyscypliny wojskowej; oraz, że przewidziane w „przepisie“ powyższym godło noszone ma być wyłącznie przez kapelanów wyznania rzymsko-katolickiego, dla kapelanów wyznań ewangelickich zatwierdza się niniejszym, jako godło, takiejże wielkości krzyż zachodni gotycki, dla wyznania prawosławnego — krzyż wschodni potrójny, dla wyznania marjawickiego — monstrancję okoloną promieniami, dla religji mahometańskiej—półksiężyc.

Wszystkie godła z białego metalu oksydowane.

Za zgodność: p. o. Szefa
Biura Prezydjalnego
(—) *Malinowski*,
mjr. Szt. Gener.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski*,
generał-porucznik.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

Rozkaz 317 z d. 30 marca 1920 r. Dz. Rozk. № 13. Oznaki adjutantów sztabowych.

Odnośnie do p. C. § 6. rozk. 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97 r. 19., wyjaśnia się, że adjutanci sztabowi mają nosić sznury naramienne podwójne, jak oficerowie Sztabu Generalnego, patkę zaś na kołnierzu barwy swojej broni bez orzełka.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski.*
generał-porucznik.

Rozkaz Dzienny M. S. Wojsk. № 29 z dnia 3 lutego 1920 r.

W uzupełnieniu rozkazu 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97 1919 r., ze względu że podchorążowie przy awansowaniu na oficerów napotykają trudności w przerobieniu kurtki na oficerską z powodu odmiennego kroju kieszeni, pozwalam odtąd podchorążym nosić kurtki kroju oficerskiego z bezwarunkowem, jednak, zachowaniem oznak podchorążego i czapki szeregowych.

Za zgodność: w. z. Szefa
Biura Prezydjalnego
(—) *Durski,*
kpt. p. d. Sztab. Gen.

Minister Spraw Wojskowych
(—). *J Leśniewski,*
generał-porucznik.

Rozkaz Dzienny M. S. Wojsk. № 82 z dnia 2 kwietnia 1920 r. Zmiana oznak oficerów intendentury i oznaki oficerów gospodarczych w nowym ubiorze polowym W. P. r. 1919.

Zgodnie z decyzją Naczelnika Państwa, na skutek wprowadzenia nowych zasad organizacji zarządzam następującą zmianę częściową rozkazu 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97 19 r. w punktach dotyczących oznak oficerów intendentury i oficerów gospodarczych:

Oficerowie intendentury, zamiast przewidzianej rozkazem powyższym wypustki jasno-niebieskiej przy patce na kołnierzu,—będą odtąd mieli wypustkę karmazynową aksamitną, barwa patki i godło pozostaje bez zmiany.

Oznaki oficerów rachunkowych i prowiantowych (godła i wypustki) znosi się, natomiast zatwierdza się oznaki oficerów gospodarczych: patka na kołnierzu barwy kurtki z wypustką białą sukienną, na patce godło w postaci dwóch kłosów, zatwierdzone dotąd dla oficerów prowiantowych. Na kołnierzu płaszcza paski odpowiednich barw.

Oznaki oficerów kancelaryjnych pozostają bez zmiany.

Za zgodność: w. z. Szefa
Biura Prezydjalnego
(—) *Krynicki,*
kapitan.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski,*
generał-porucznik.

Przyznanie Szkołom Podchorążych Warszawskiej i Wielkopolskiej prawa zachowania na naramiennikach dotychczasowych monogramów.

W uzupełnieniu § 7. rozkazu 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97/19 r., przyznaje się Warszawskiej Szkole Podchorążych prawo zachowania na naramiennikach dotychczasowego monogramu „SP" bez korony, Wielkopolskiej zaś Szkole Podchorążych—monogramu „SO", przy obowiązkowem jednak zastosowaniu przepisanych godeł na patce kołnierza.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski,*
generał-porucznik.

Oznaki stopnia Marszałka Polski.

Zgodnie z decyzją Naczelnego Wodza zatwierdzam w uzupełnieniu dekretu 2093 Dziennika Personalnego № 12 r. b. i rozkazu 4139 Dziennika Rozkazów Wojskowych № 97

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

r. 19., następujące oznaki stopnia Marszałka Polski przy ubiorze polowym W. P.

Patka na kołnierzu, haft na patce, oraz taśmy na czapce, naramiennikach i rękawach, zarówno jak lampasy na spodniach—jak u generałów.

Na patce kołnierza, zamiast zwykłego generalskiego orzełka,—orzeł haftowany nad dwiema skrzyżowanemi buławami (orzeł srebrny, buławy, korona dziób i szpony—złote).

Na naramienniku zamiast gwiazdek dwie buławy haftowane złote skrzyżowane, wysokości $2^1/_2$ cm.; długość każdej buławy 4 cm.

Na otoku czapki pod orzełkiem dwie buławy złote skrzyżowane, wysokości 2 cm.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski*,
generał-porucznik.

Oznaki dla szkoły wysokogórskiej w Zakopanem i patroli wyszkolonych w służbie wysokogórskiej.

W uzupełnieniu § 7 rozkazu 4139 Dz. Rozk. Wojsk. № 97 r. 19, zatwierdzam dla stałego personelu Szkoły wysokogórskiej w Zakopanem, jakoteż dla patroli przy pułkach wyszkolonych w służbie wysokogórskiej oznakę w postaci szarotki nad „parzenicą“ do noszenia na lewym rękawie kurtki i płaszcza w odległości 18 cm. od wszycia rękawa (u oficerów haftowaną barwnemi nićmi na owalu z sukna wiśniowego, 6 × 10 cm. dla szeregowych malowaną na ceracie).

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski*,
generał-porucznik.

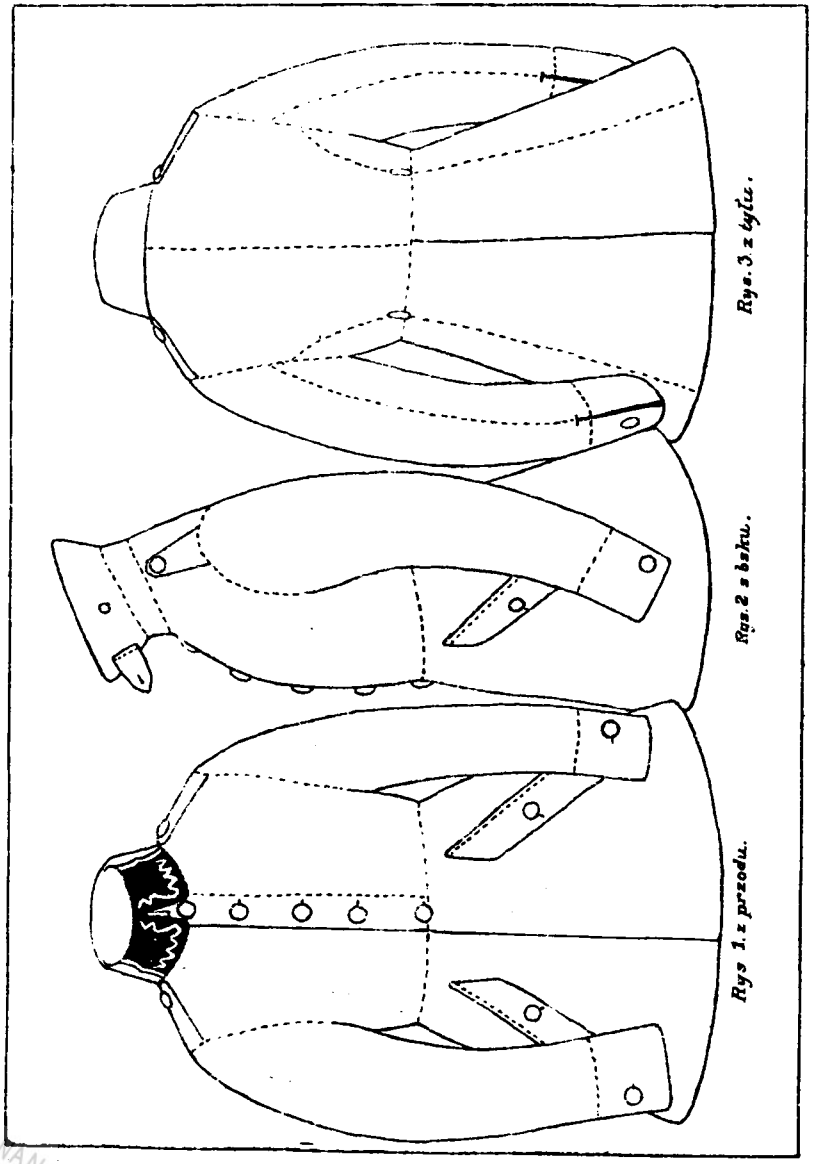
Rozkaz dzienny M. S. Wojsk. № 108 z d. 3 maja 1920 r.
Noszenie przy ubiorze polowym pamiątkowej polskiej broni białej.

Na skutek powstałych wątpliwości wyjaśnia się, że noszenie pamiątkowej polskiej broni białej starożytnej przy ubiorze polowym, jako nieodpowiadającej charakterowi tego ubioru, nie jest dozwolone; wolno natomiast aż do dalszych rozkazów przy ubiorze polowym nosić nowoczesną broń białą wojskową wszelkich typów.

Polecam Komisji Ubiorczej przy opracowywaniu przyszłego ubioru wielkiego, względnie paradnego, wziąć pod rozwagę również sprawę broni pamiątkowej polskiej.

Minister Spraw Wojskowych
(—) *J. Leśniewski*,
generał-porucznik.

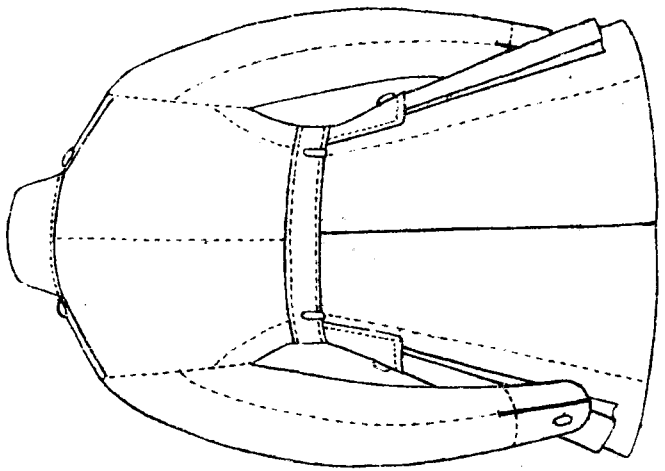
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

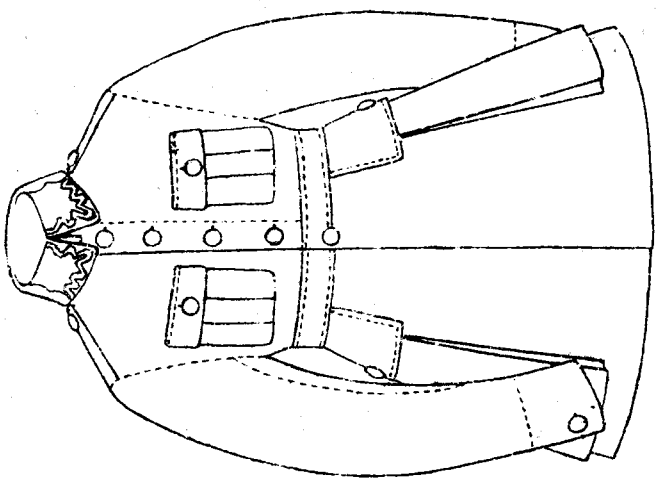
Kurtka szeregowca:

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

TABLICA II.

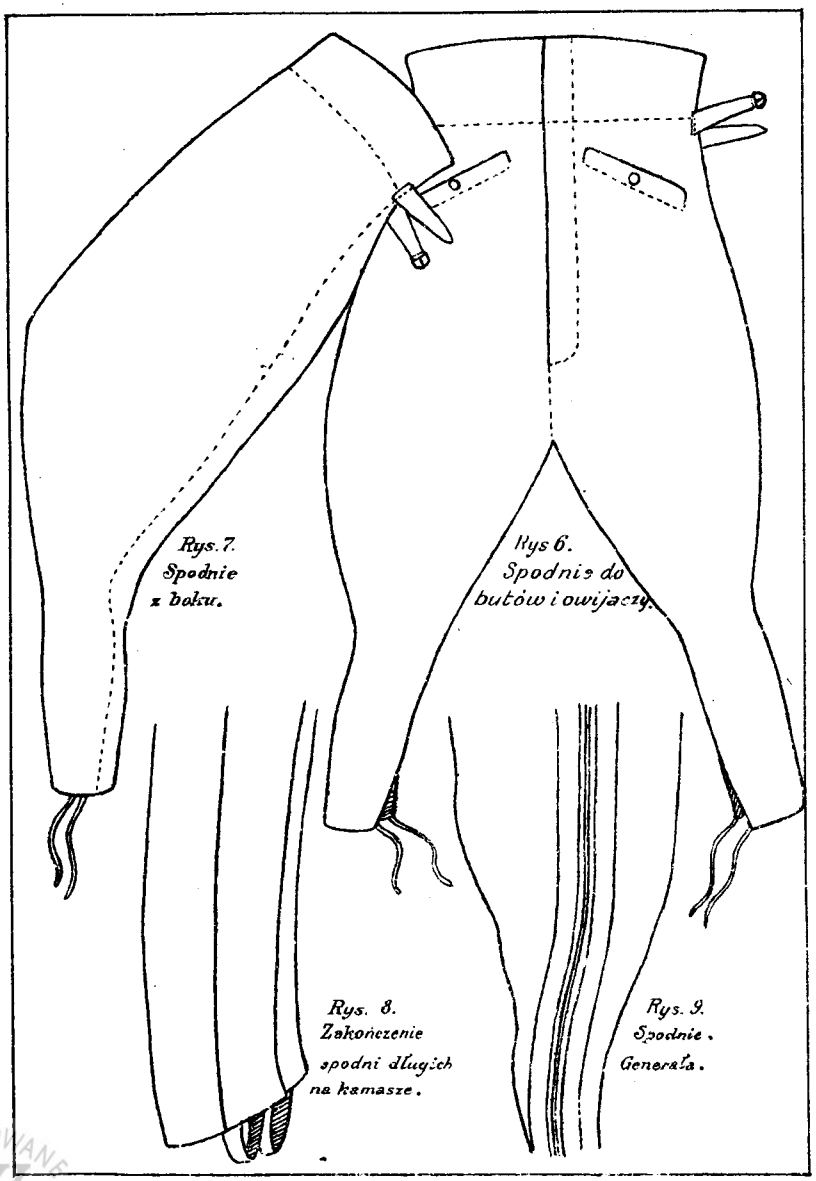
Rys. 5. z tyłu.

Rys. 4. z przodu.

Kurtka oficerska:

TABLICA III.

Rys. 7. Spodnie z boku.

Rys 6. Spodnie do butów i owijaczy.

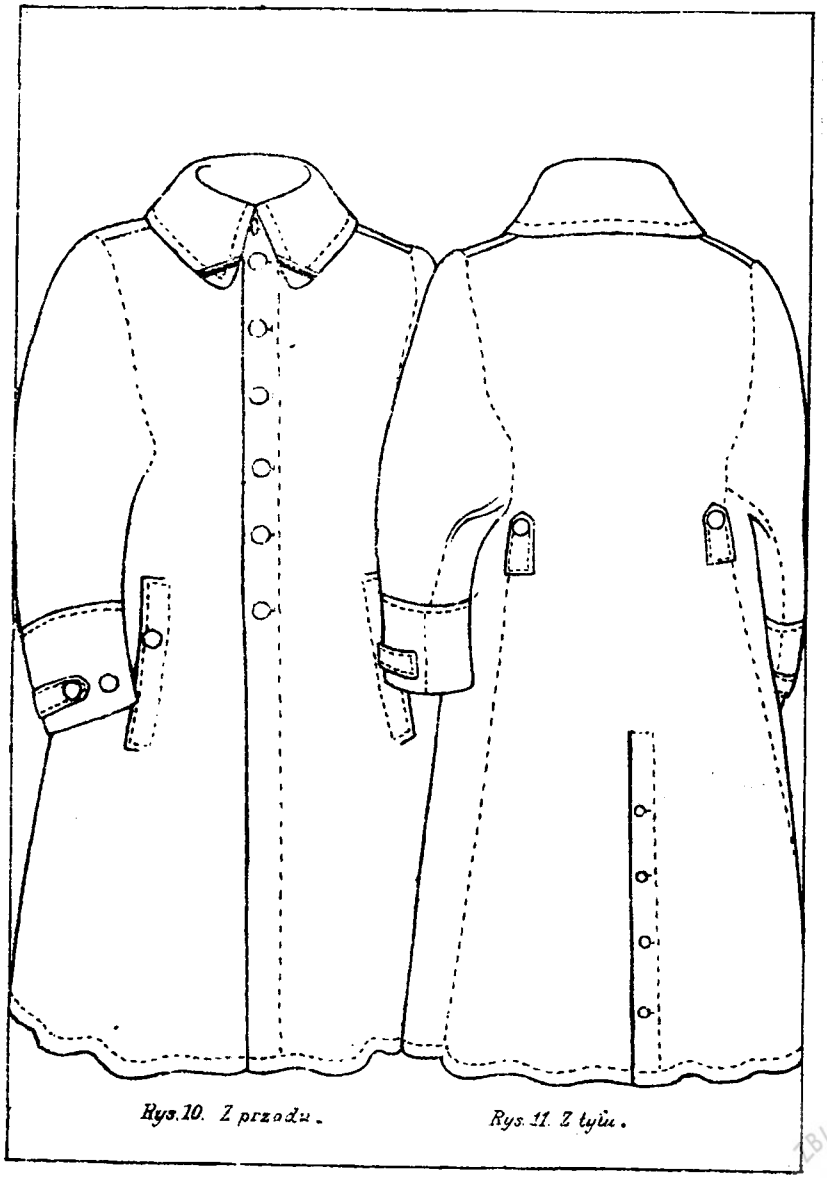
Rys. 8. Zakończenie spodni długich na kamasze.

Rys. 9. Spodnie Generała.

Spodnie:

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

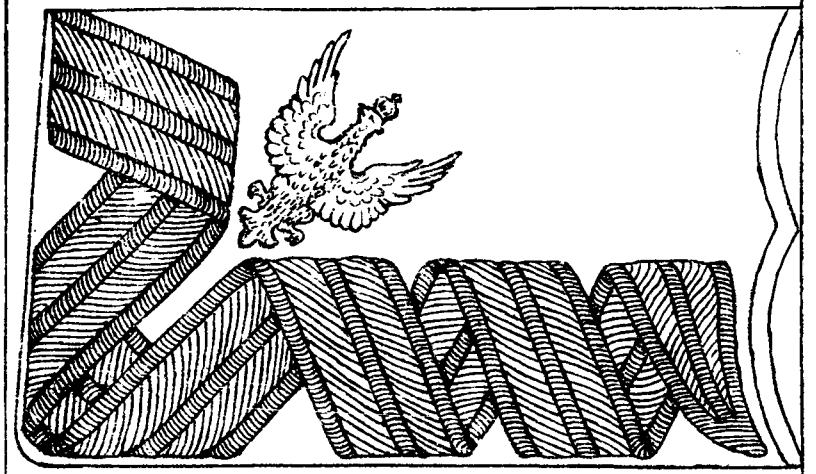
TABLICA IV.

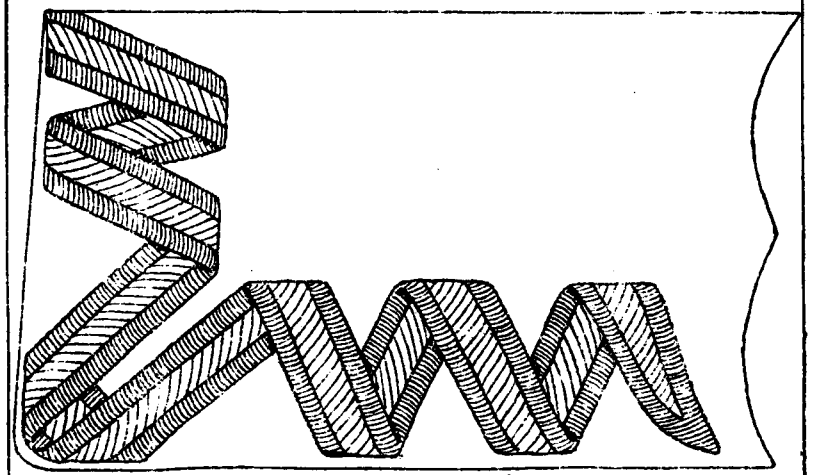
Rys.10. Z przodu. Rys.11. Z tyłu.

Płaszcz.

TABLICA V.

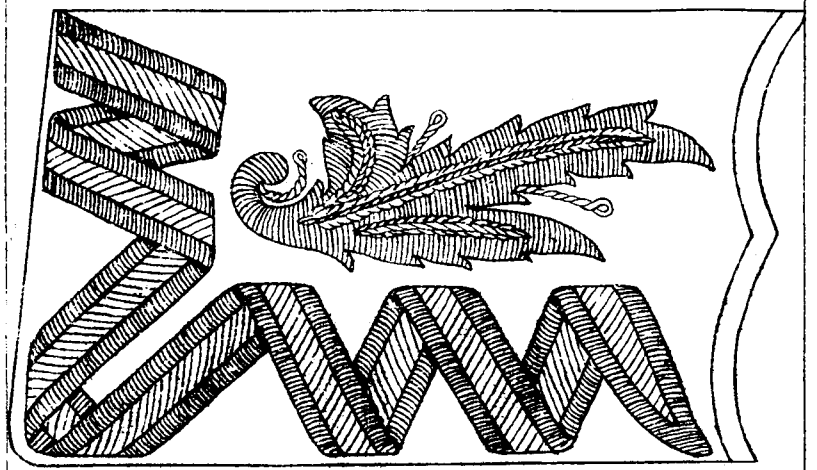

Rys.12. Łapka (patka) na kołnierzu u kurtki generała (wielkość prawdziwa).

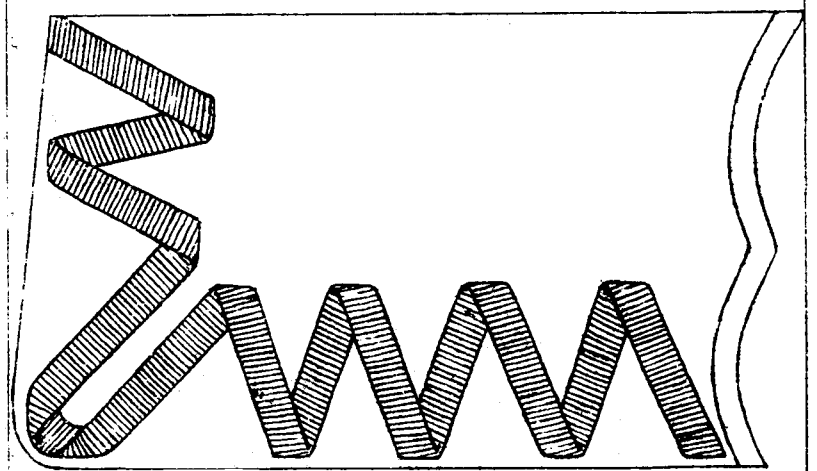

Rys.13. Łapka (patka) barwna bez wypustki na kołnierzu kurtki oficera. (ułan.) (wielkość prawdziwa)

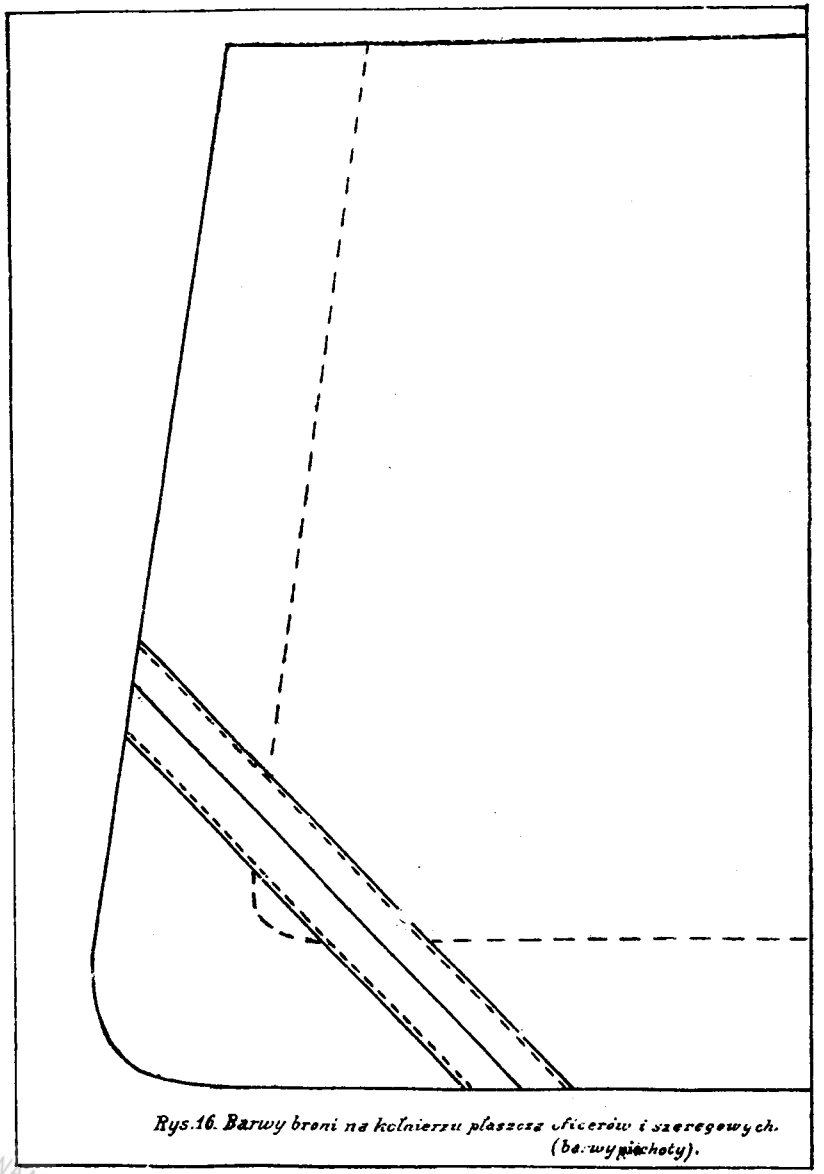
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

Rys 14. Łapka (patka)-barwy kurtki-z barwną wypustką i galonem na kołnierzu kurtki oficera (intendentury) (wielkość prawdziwa).

Rys.15. Łapka (patka) barwna z wypustką na kołnierzu kurtki szeregowego (sapera). (wielkość prawdziwa).

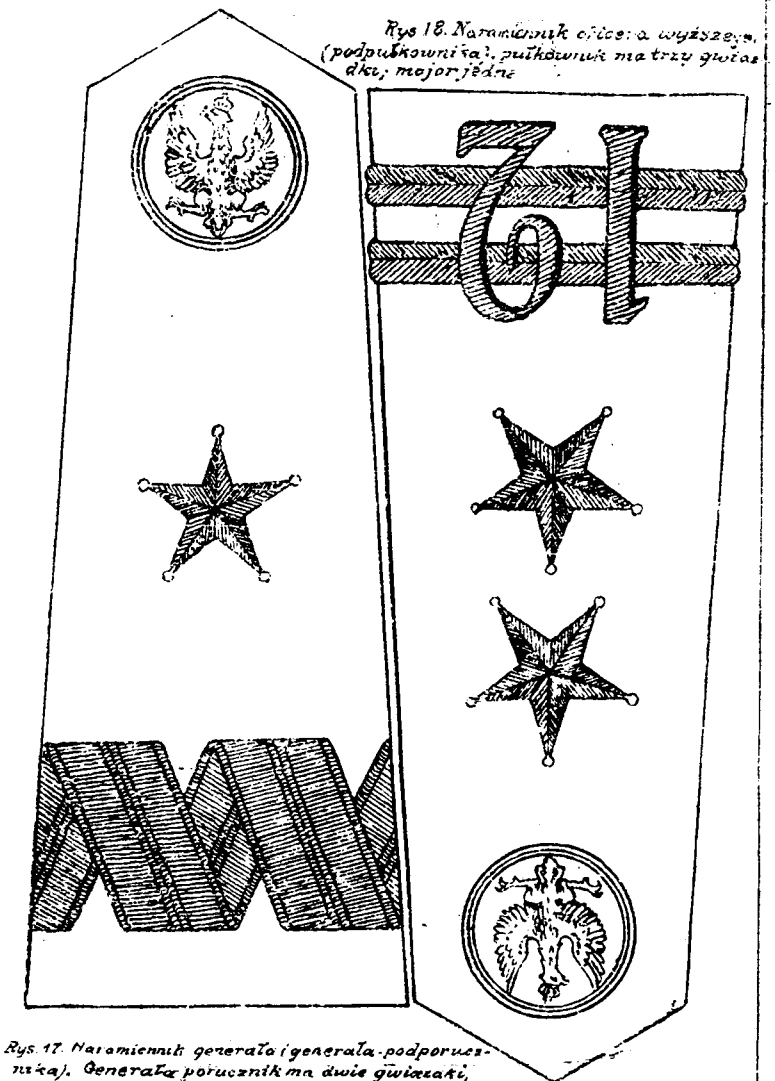

Rys.16. Barwy broni na kołnierzu płaszcza oficerów i szeregowych. (bat. wyp. piechoty).

Kołnierz płaszcza: (wielkość prawdziwa).

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

TABLICA VIII.

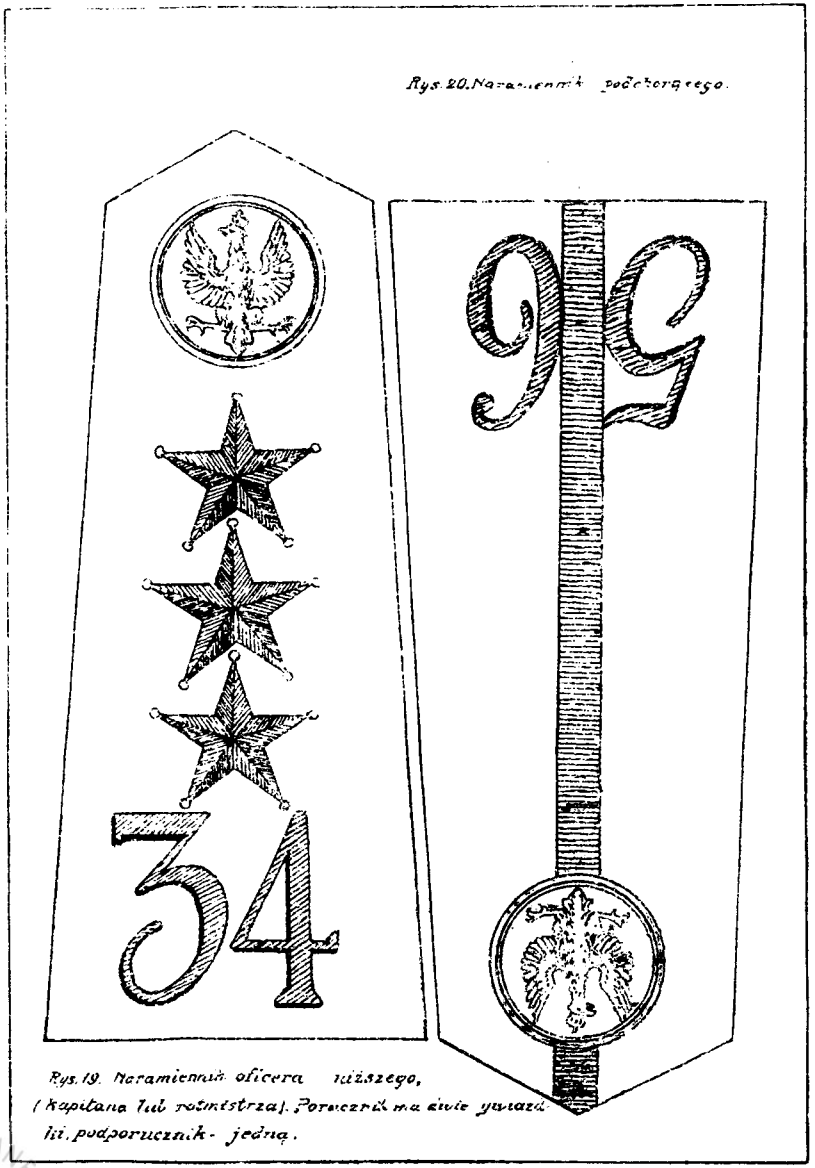

Rys. 18. Naramiennik oficera wyższego, (podpułkownika), pułkownik ma trzy gwiazdki, major jedną.

Rys. 17. Naramiennik generała (generała-podporucznika). Generał porucznik ma dwie gwiazdki, generał-broni-trzy.

Naramienniki: (wielkość prawdziwa)

TABLICA IX.

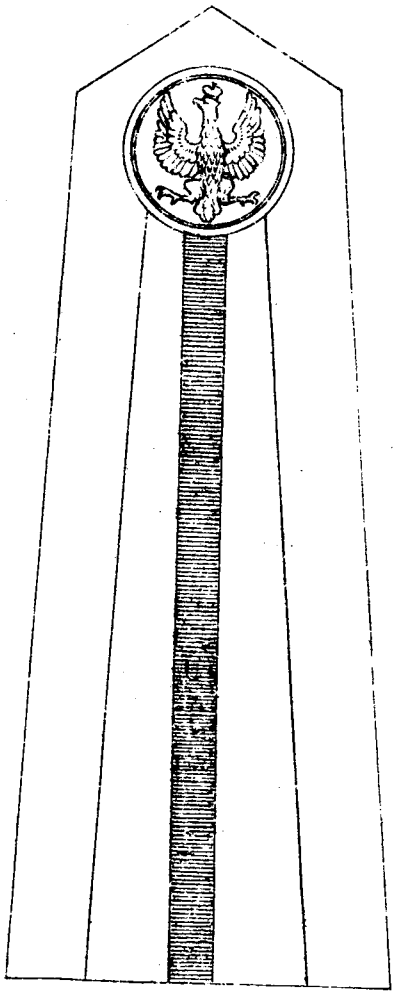

Rys. 20. Naramiennik podchorążego.

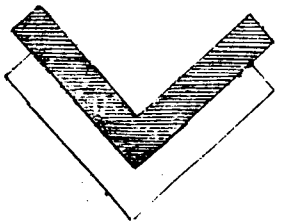
Rys. 19. Naramiennik oficera niższego, (kapitana lub rotmistrza). Porucznik ma dwie gwiazdki, podporucznik - jedną.

Naramienniki: (wielkość prawdziwa).

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

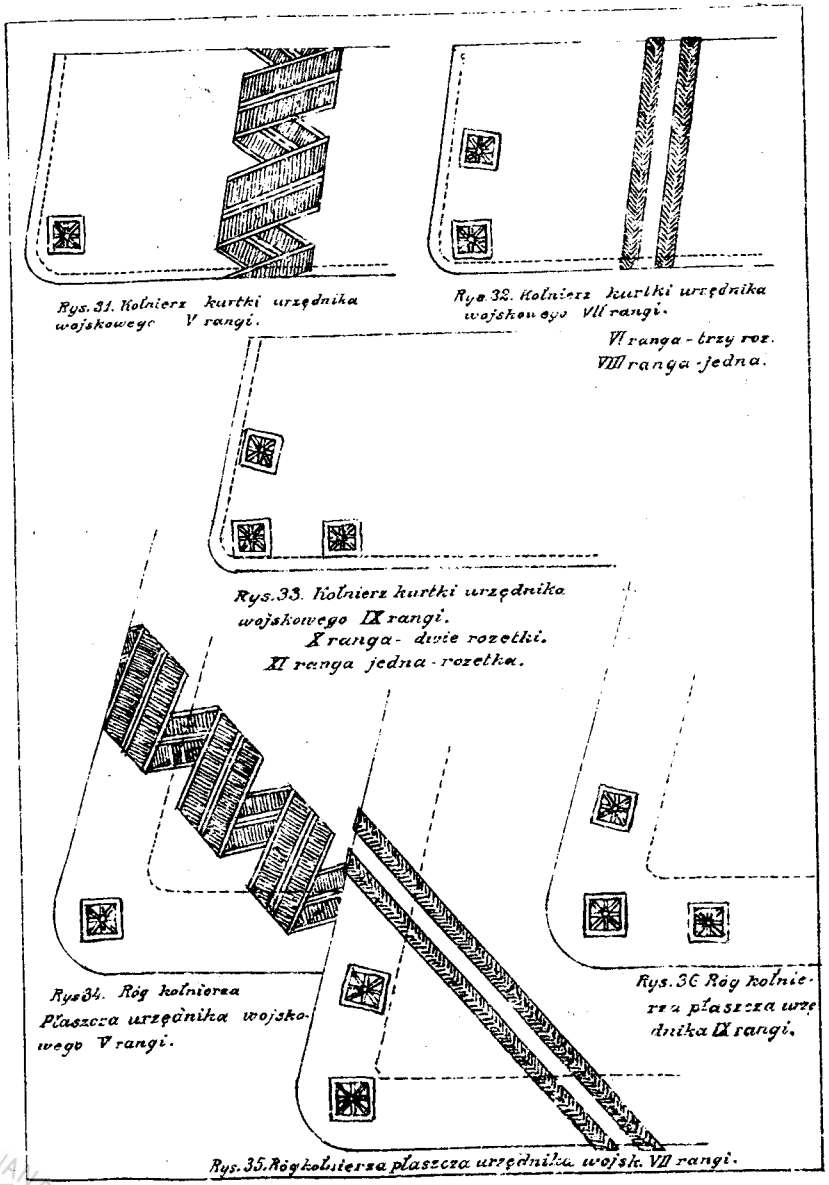

Rys. 20² Naramiennik

Rys. 20¹ Oznaki stopnia na otoku czapki

Oznaki wachmistrza powiatowego. żandarmerji polowej.

Rys. 31. Kołnierz kurtki urzędnika wojskowego V rangi.

Rys 32. Kołnierz kurtki urzędnika wojskowego VII rangi.

VI ranga - trzy roz.
VIII ranga - jedna.

Rys. 33. Kołnierz kurtki urzędnika wojskowego IX rangi.
X ranga - dwie rozetki.
XI ranga jedna - rozetka.

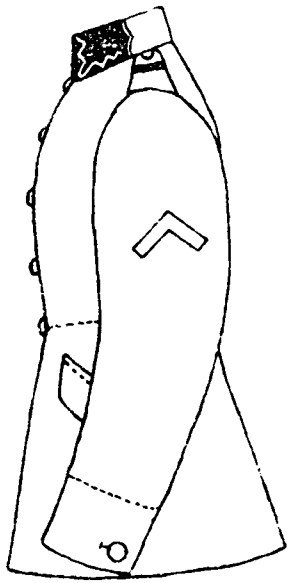
Rys 34. Róg kołnierza Płaszcza urzędnika wojskowego V rangi.

Rys. 36 Róg kołnierza płaszcza urzędnika IX rangi.

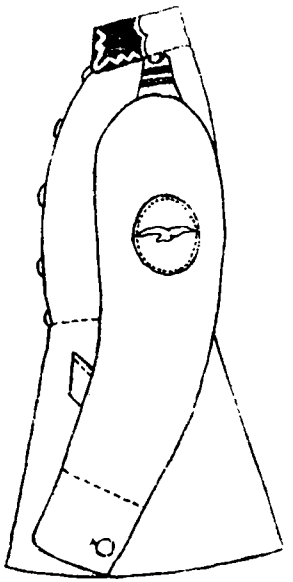
Rys. 35. Róg kołnierza płaszcza urzędnika wojsk. VII rangi.

Kołnierze urzędników wojskowych. (1/2 wielkości prawdziwej.)

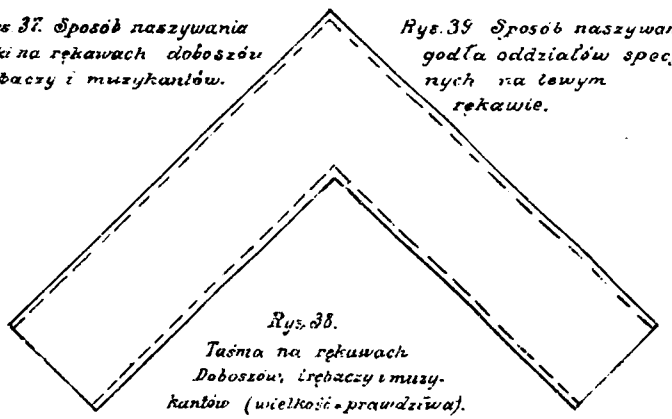
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

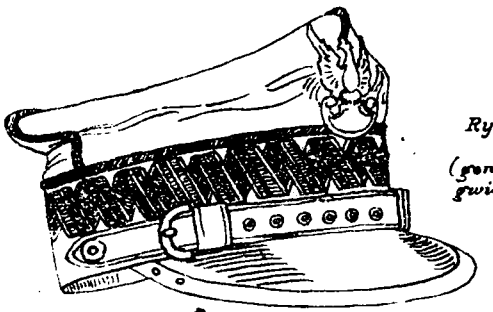
Rys 37. Sposób naszywania znaki na rękawach doboszów trębaczy i muzykantów.

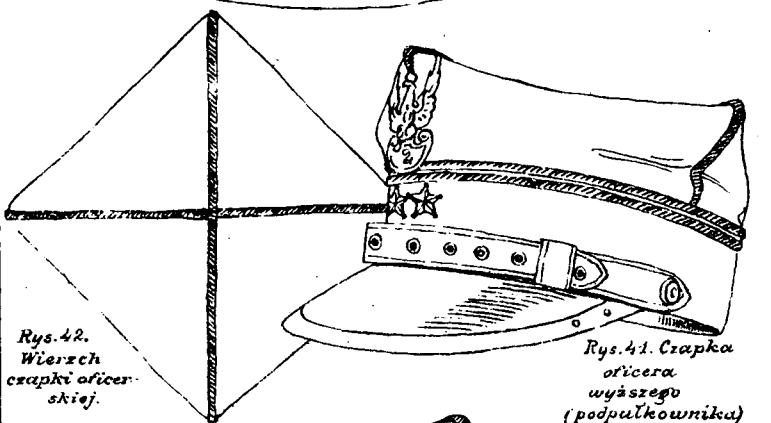
Rys. 39 Sposób naszywania godła oddziałów specjalnych na lewym rękawie.

Rys. 38.
Taśma na rękawach Doboszów, trębaczy i muzykantów (wielkość prawdziwa).

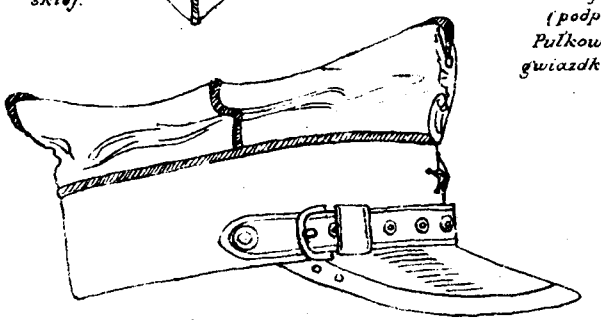

Rys. 40. Czapka generała (generała broni) (generał-porucznik ma dwie gwiazdki, gen. podpor.-jedną).

Rys. 42. Wierzch czapki oficerskiej.

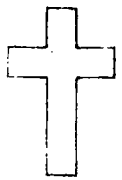
Rys. 41. Czapka oficera wyższego (podpułkownika) Pułkownik ma trzy gwiazdki, major jedną.

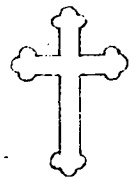
Rys. 43. Czapka oficera niższego (podporucznika). Porucznik ma dwie gwiazdki, kapitana (rotmistrz) trzy.

Czapki oficerskie.

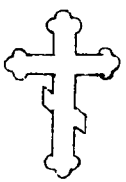
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

Rys. 114. Kapelanów wyznania rzymsko katolickiego.

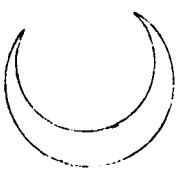
Rys. 114 a. Kapelani wyznania ewangielickiego

Rys. 114 b. Kapelana wyznania prawosławnego

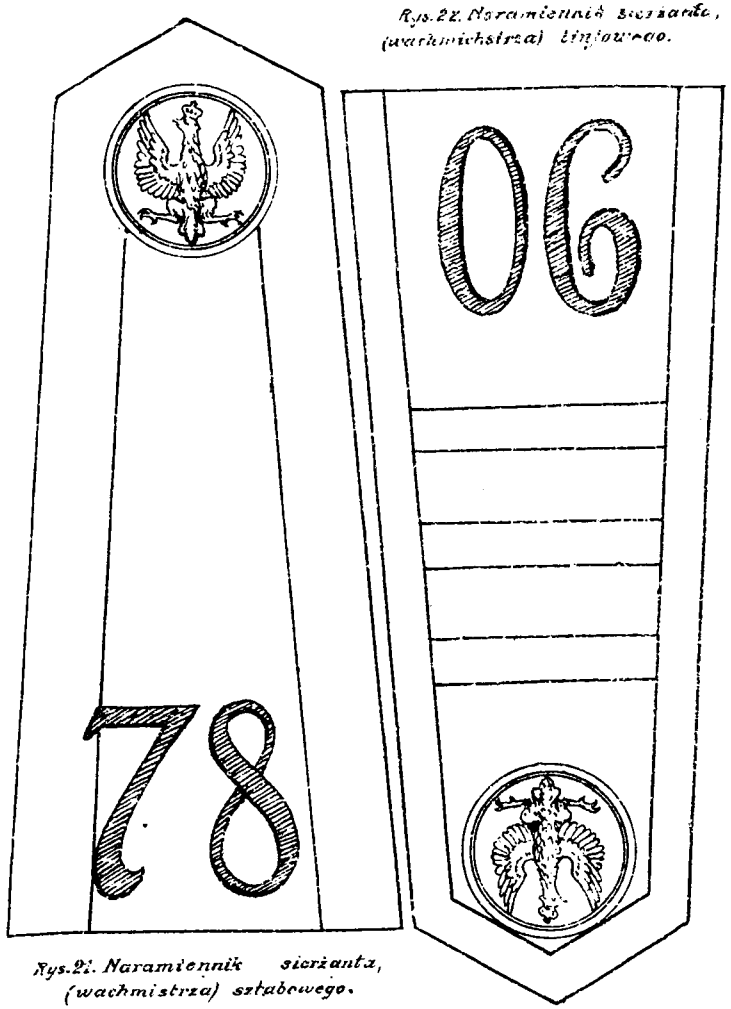
Rys. 114 c Kapelana wyznania marjawickiego

Rys. 114 d. Kapelanu religji mahometańskiej

Godła na palce kapelanów wojsk. (wielkość prawdz).

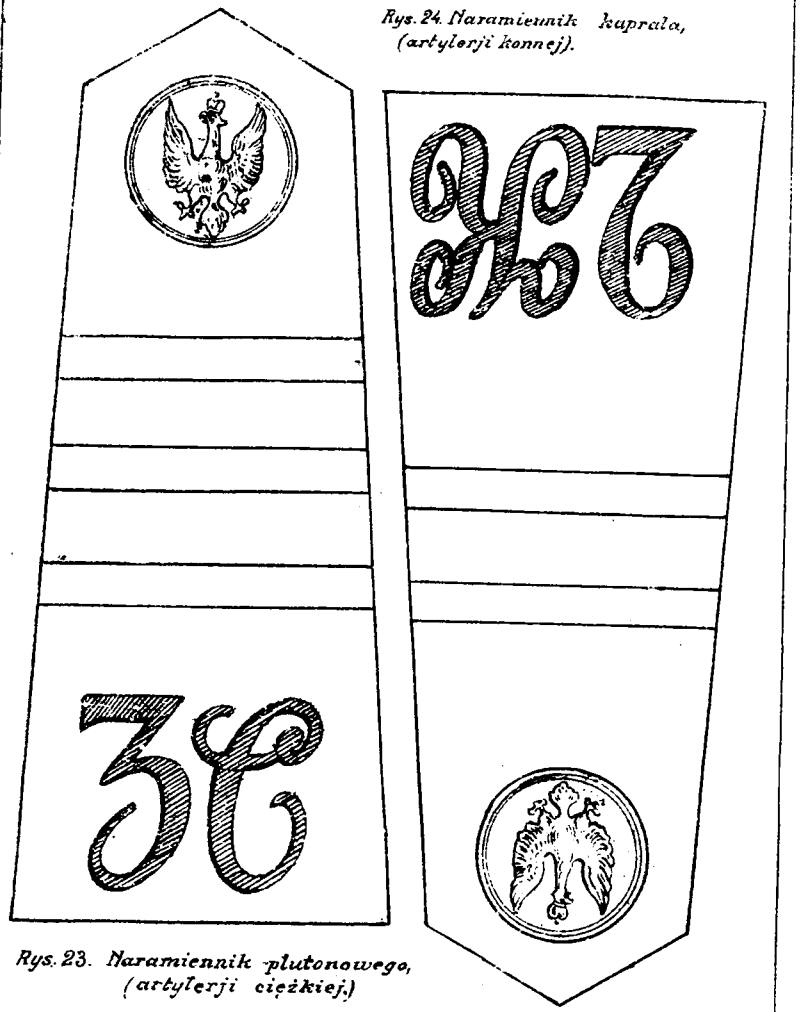
Rys. 22. Naramiennik sierżanta, (wachmistrza) liniowego.

Rys. 21. Naramiennik sierżanta, (wachmistrza) sztabowego.

Naramienniki: (wielkość prawdziwa).

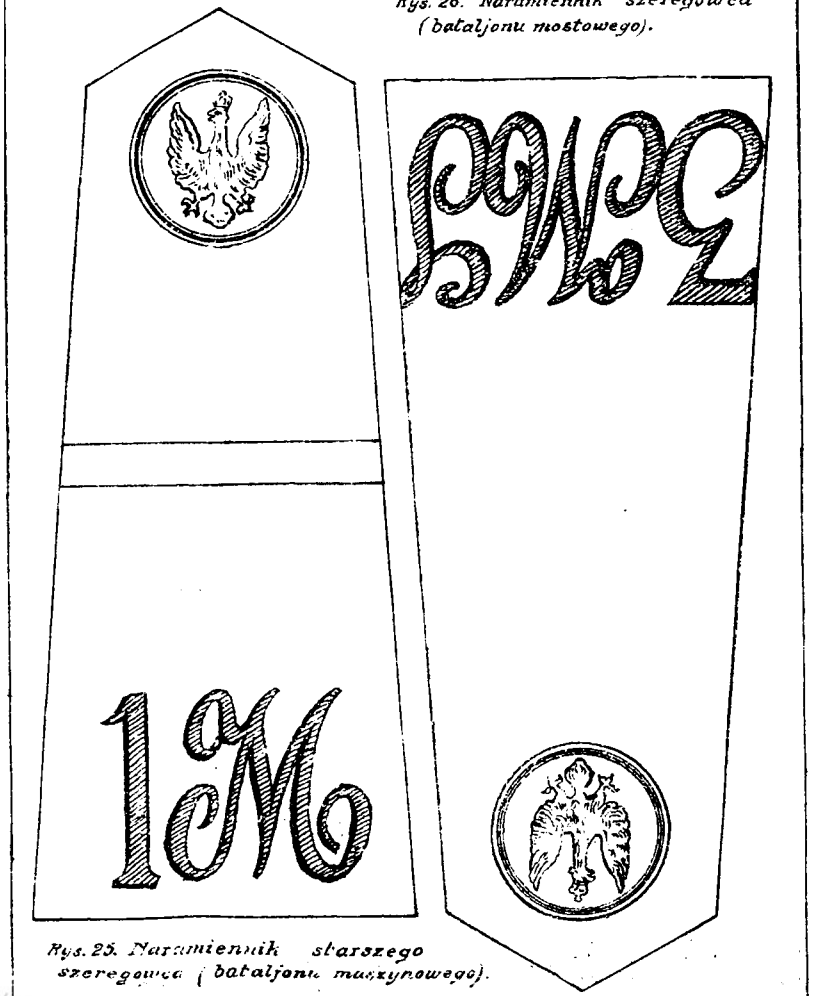
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

Rys. 24. Naramiennik kaprala, (artylerji konnej).

Rys. 23. Naramiennik plutonowego, (artylerji ciężkiej.)

Naramienniki: (wielkość prawdziwa).

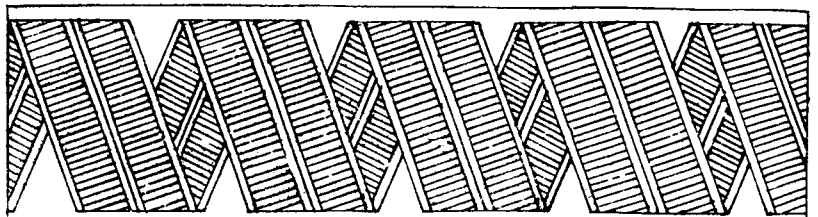
Rys. 26. Naramiennik szeregowca (batalionu mostowego).

Rys. 25. Naramiennik starszego szeregowca (batalionu maszynowego).

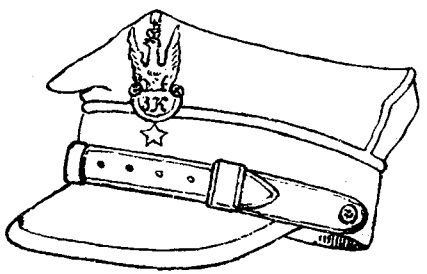
Naramienniki: (wielkość naturalna).

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE PRZEZ CBW www.cbw.pl

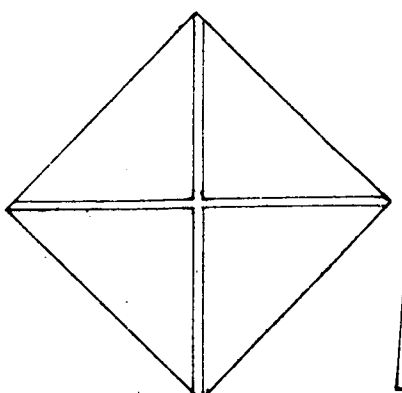
TABLICA XIII.

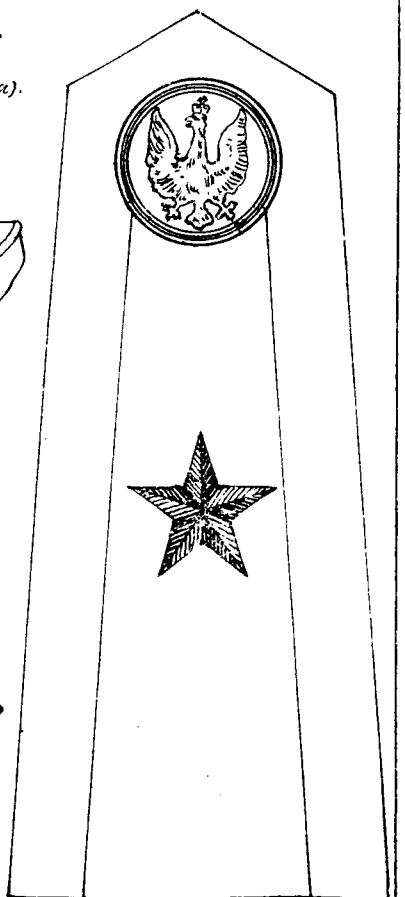
Rys. 27. Wzór naszycia taśmy na czapce i na wylogach rękawów generałów (wielkość prawdziwa).

Rys. 28. Czapka chorążego.

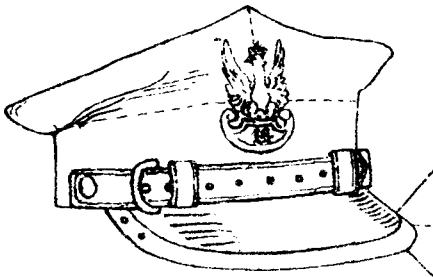

Rys. 29. Wierzch czapki chorążego

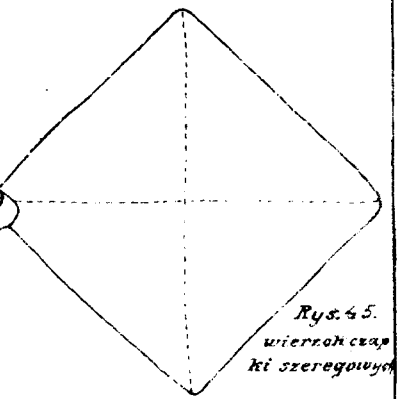

Rys. 30. Naramiennik chorążego (wielkość prawdziwa).

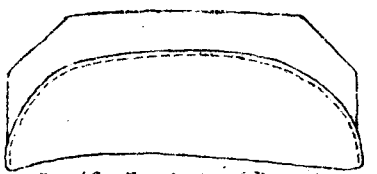
TABLICA XVII.

Rys. 44. Czapka szeregowca.

Rys. 45. wierzch czapki szeregowych

Rys. 46. Furażerka (dla wojskowych wszystkich stopni.)

Rys. 48. Orzełek na czapki oficerów i szeregowych (wielk. prawdz.)

1234567890

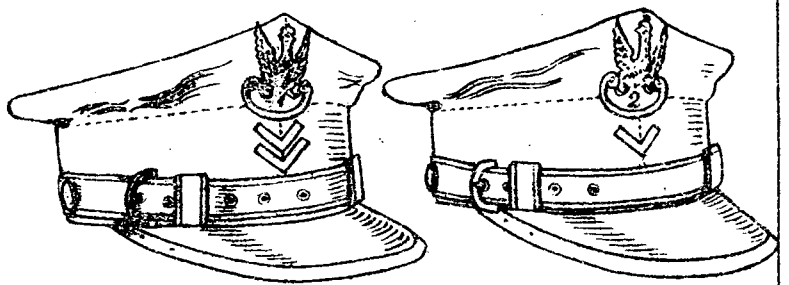
Liczby i inicjały na tarczy orzełka.

Szt. gen. topogr. woj.

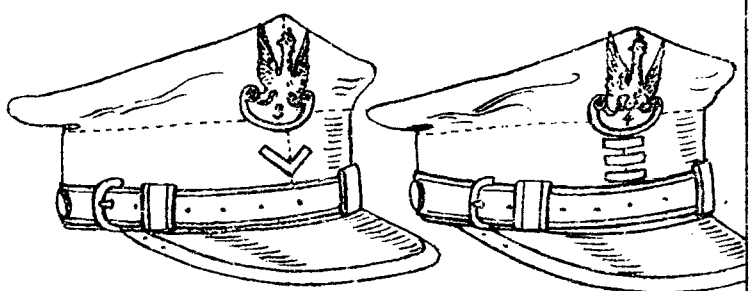
Rys. 47. Kapelusz strzelców podhalańskich.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

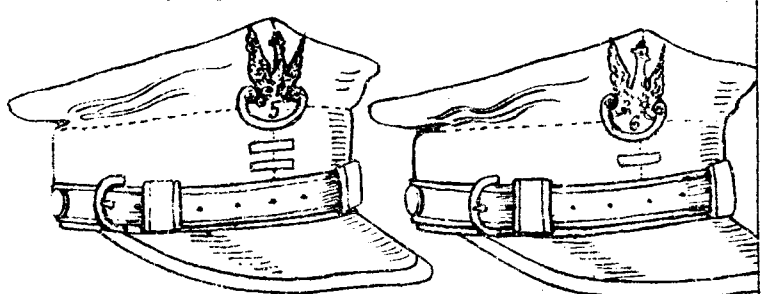
Rys. 43a Sierżanta (wachmistrza) sztabowego.

Rys. 44. Podchorążego.

Rys. 45a Sierżanta (wachmistrza) liniowego.

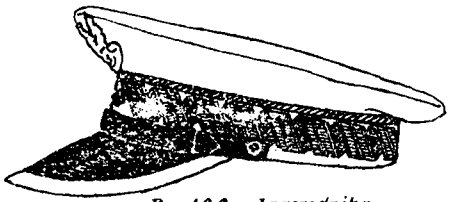
Rys. 46a Plutonowego.

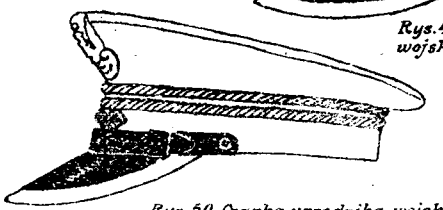
Rys. 47a Kaprala.

Rys. 48a St. szeregowca.

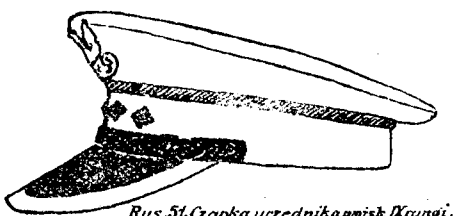
Czapki Podoficerów.

Rys. 49. Czapka urzędnika wojsk. V. rangi.

Rys. 50. Czapka urzędnika wojsk. VII rangi. Urzędnicy VI. rangi mają trzy rozetki, VIII rangi - jedną.

Rys. 51. Czapka urzędnika wojsk. IX rangi. Urzędnicy X rangi mają dwie rozetki. XI rangi - jedną.

Rys. 52. Orzeł na czapki urzędników wojsk (wielk. prawdziwa)

Rys. 53. Rozetka na czapki i heluierze urzędników wojskowych (wielk prawdz)

Czapki urzędników wojskowych.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

TABLICA XIX.

Na kołnierzu kurtki:

Rys. 54.

Na kołnierzu płaszcza:

Rys. 55.

Generałowie.

Rys. 56.

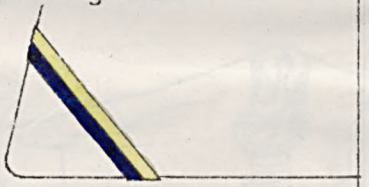

Rys. 57.

Oficerowie Sztabu Generalnego:

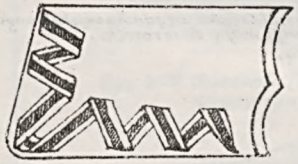

Rys. 58.

Rys. 59.

Piechota:

Rys. 60.

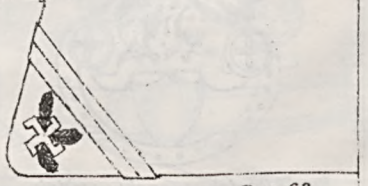

Rys. 61.

Strzelcy Podhalańscy:

Rys. 62.

Rys. 63

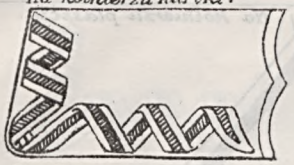
Ułani.

Rozróżnianie rodzajów wojsk:

(⅓ wielkości prawdziwej.)

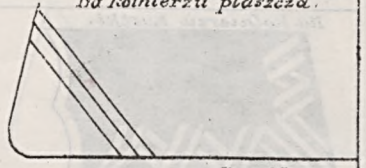
TABLICA XX

Na kołnierzu kurtki:

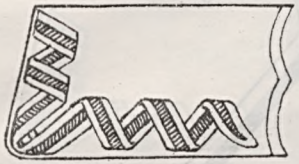
Rys. 64.

Na kołnierzu płaszcza.

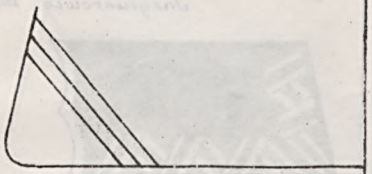

Rys. 65.

Szwoleżerowie.

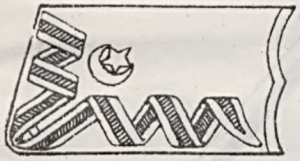

Rys. 66.

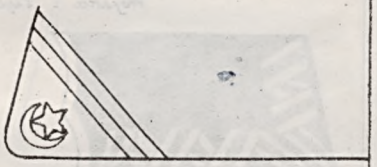

Rys. 67.

Strzelcy konni.

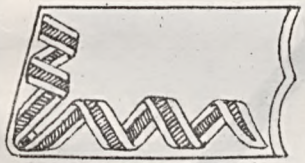

Rys. 68.

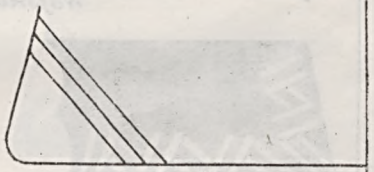

Rys. 69.

Pułk jazdy tatarskiej.

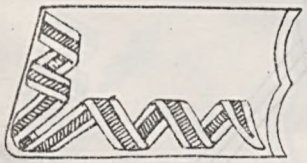

Rys. 70.

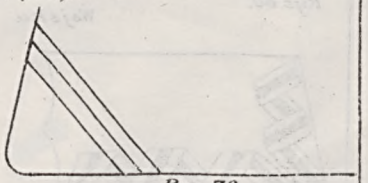

Rys. 71.

Artylerja polowa (lekka i ciężka).

Rys. 72.

Rys 73.

Artylerja konna.

Rozróżnianie rodzajów wojsk.

(⅓ wielkości prawdz.)

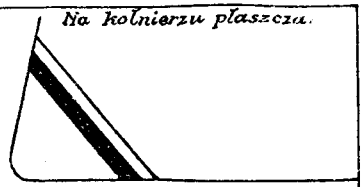
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

TABLICA XXI.

Na kołnierzu kurtki. Na kołnierzu płaszcza.

Rys. 74.

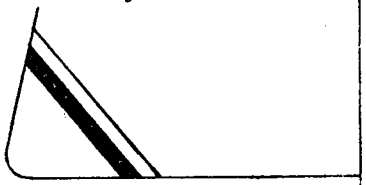

Rys. 75.

Inżynierowie wojskowi i saperzy.

Rys. 76.

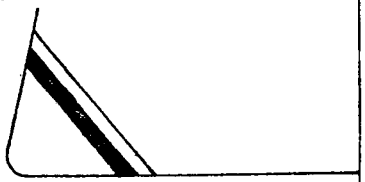

Rys. 77.

Wojska Łączności.

Rys. 78.

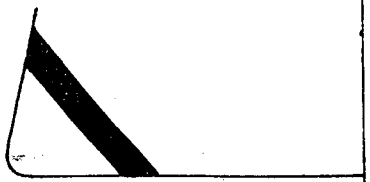

Rys. 79.

Wojska samochodowe

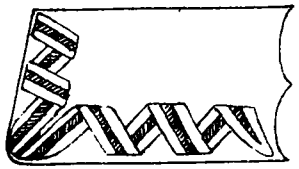

Rys. 80.

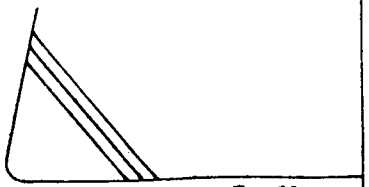

Rys. 81.

Wojska kolejowe

Rys. 82.

Rys. 83.

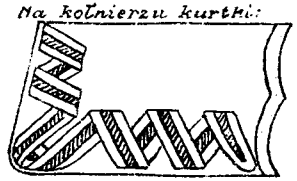
Wojska lotnicze

Rozróżnianie rodzajów wojsk.

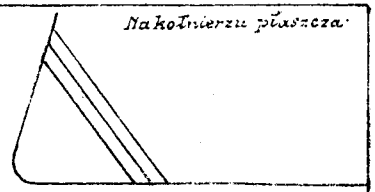
(⅓ wielkości prawdziw.)

TABLICA XXII.

Na kołnierzu kurtki. Na kołnierzu płaszcza.

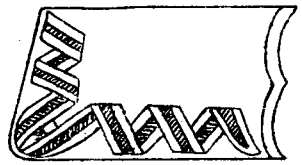

Rys. 84.

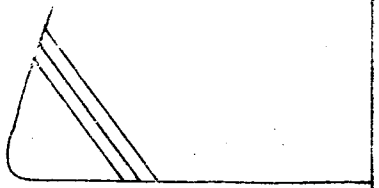

Rys. 85.

Strzelcy graniczni.

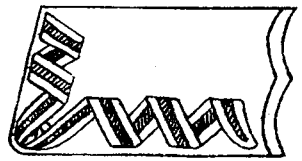

Rys. 86.

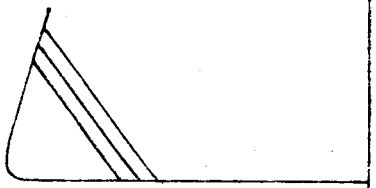

Rys. 87.

Żandarmerja.

Rys. 88.

Rys. 89

Wojska Taborowe.

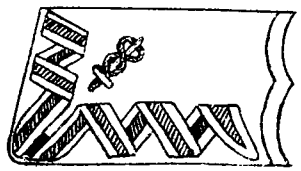

Rys 90.

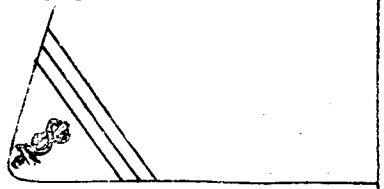

Rys. 91.

Lekarze medycyny

Rys. 92.

Rys. 93

Lekarze weterynaryjni.

Rozróżnianie rodzajów wojsk.

(⅓ wielk. prawdz.)

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

TABLICA XXIII.

Na kołnierzu kurtki. Na kołnierzu płaszcza.

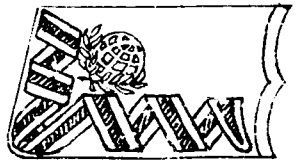

Rys. 94.

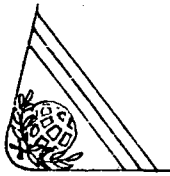

Rys. 95.

Oficerowie korpusu sądowniczego.

Rys. 96.

Rys. 97.

Topografowie i geodeci wojskowi.

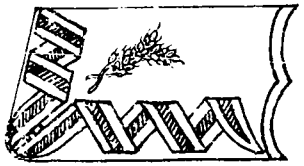

Rys. 98.

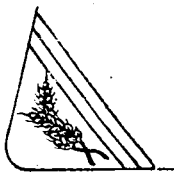

Rys 99.

Oficerowie intendentury.

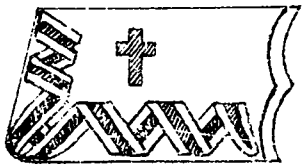

Rys.100.

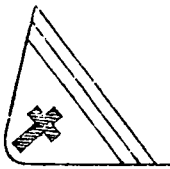

Rgs.101.

Oficerowie gospodarczy.

Rys.102.

Rys.103.

Duchowieństwo

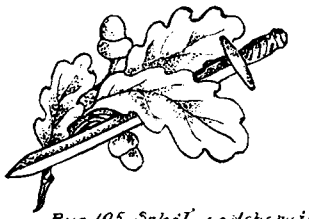
Rozróżnianie rodzajów wojsk.

(1/3 wielk. prawdziw.)

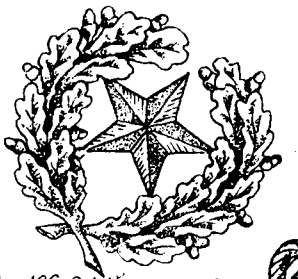
TABLICA XXIV

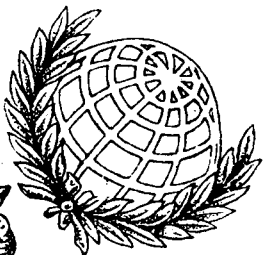
Rys.104. Szkół podoficerskich.

Rys.105. Szkół podchorążych

Rys.106. Szkół aplikacyjn oyjnych.

Rys.107. Topografów i geo- detów wojskowych

Rys.109. Lekarzy weterynaryjnych.

Rys.108. Lekarzy medyków.

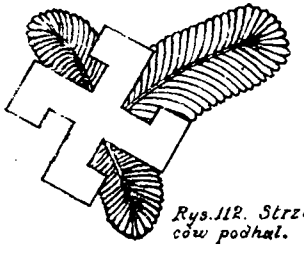
Rys. 110. Oficerów korpusu sądowego.

Godło na patce kołnierza (wielk. prawdz.)

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Rys. 111. Generałów i of. sztabu generaln.

Rys. 112. Strzelców podhal.

Rys. 113. Pułku jazdy tatrskiej.

Rys. 115. Of. intendentury.

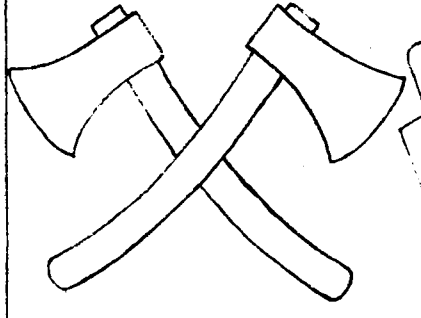
Rys. 116. Of. Gospodarczych

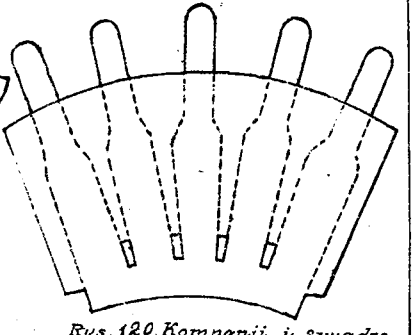
Rys. 1120f. kancelaryjnych.

Godła na patce kołnierza (wielk. prawdz).

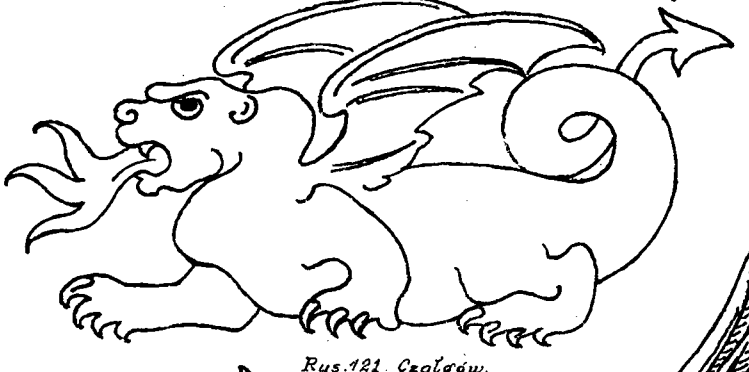
„Tablica XXV^A z winy zakładu litograficznego umieszczona mylnie zamiast za tablicą XXV przed tablicą XVII".

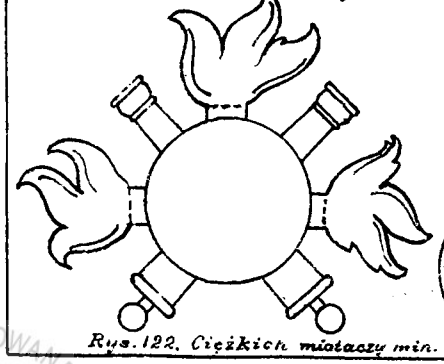
Rys. 119. Kompanji i szwadronów technicznych.

Rys. 120. Kompanji i szwadronów karabinów maszynow.

Rys. 121. Czołgów.

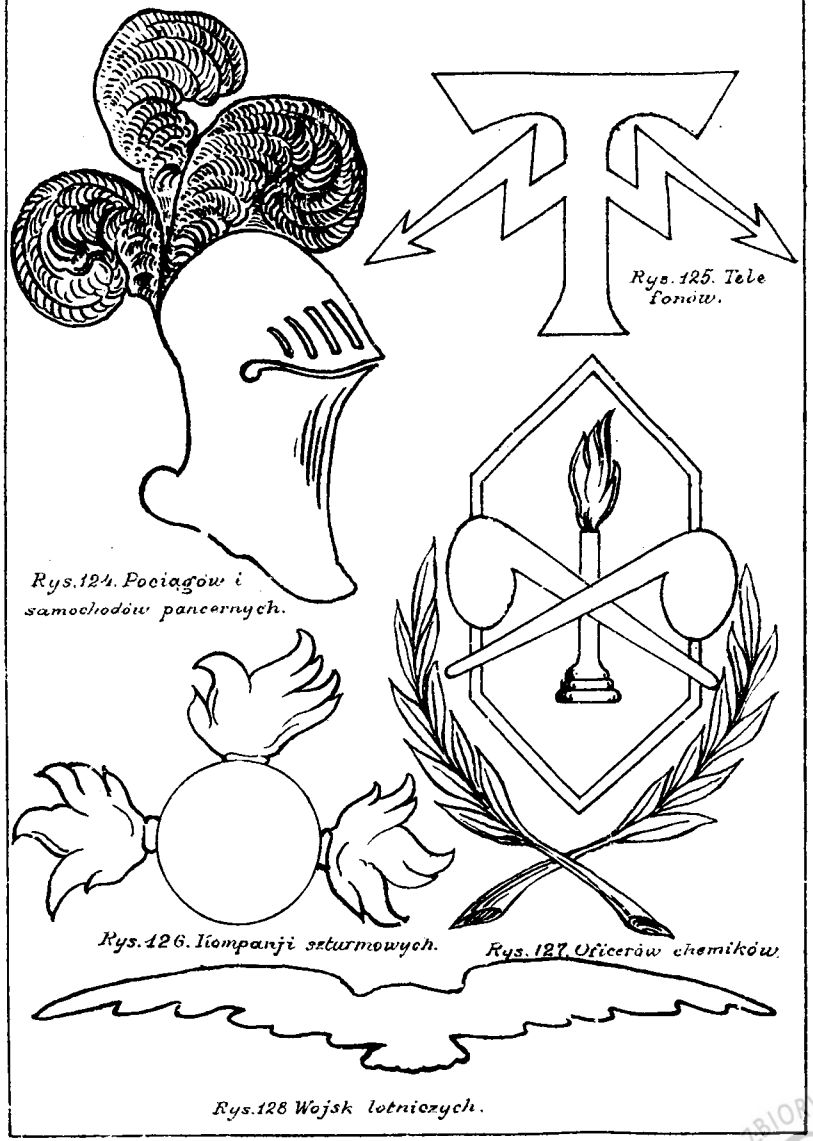
Rys. 122. Ciężkich miotaczy min.

Rys. 123 Wojsk kolejowych.

Godła na lewym rękawie (wielk. prawdz.)

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Rys. 124. Pociągów i samochodów pancernych.

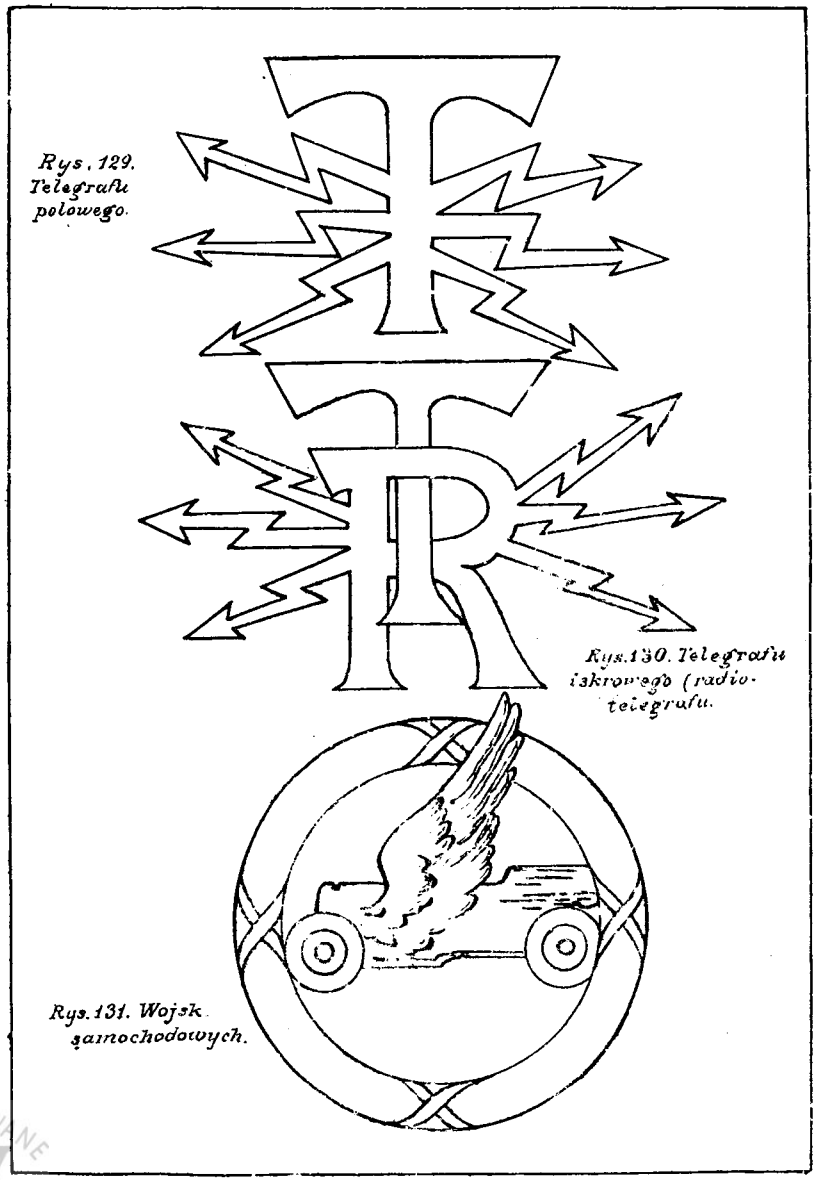
Rys. 125. Telefonów.

Rys. 126. Kompanji szturmowych.

Rys. 127. Oficerów chemików.

Rys. 128 Wojsk lotniczych.

Godła na lewym rękawie. (wielk. prawdz).

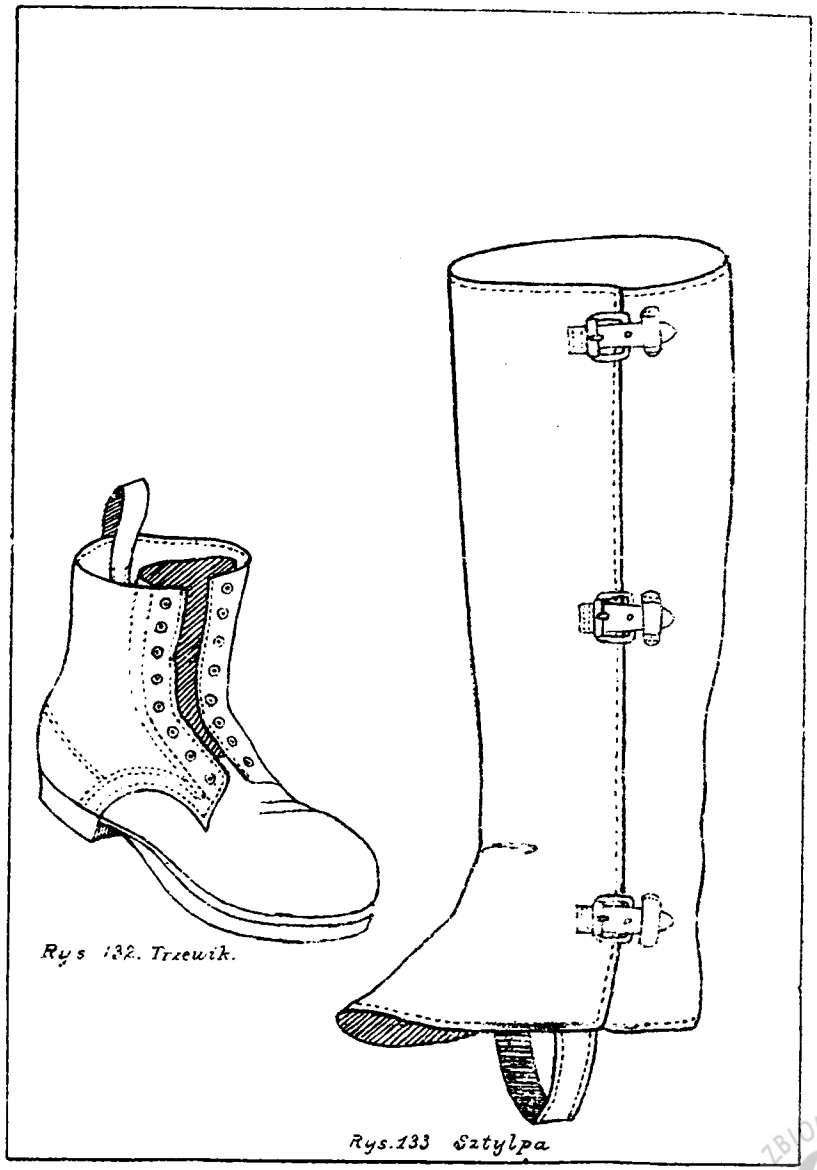
Rys. 129. Telegrafu polowego.

Rys. 130. Telegrafu iskrowego (radiotelegrafu.

Rys. 131. Wojsk samochodowych.

Godła na lewym rękawie (wielk. prawdz.)

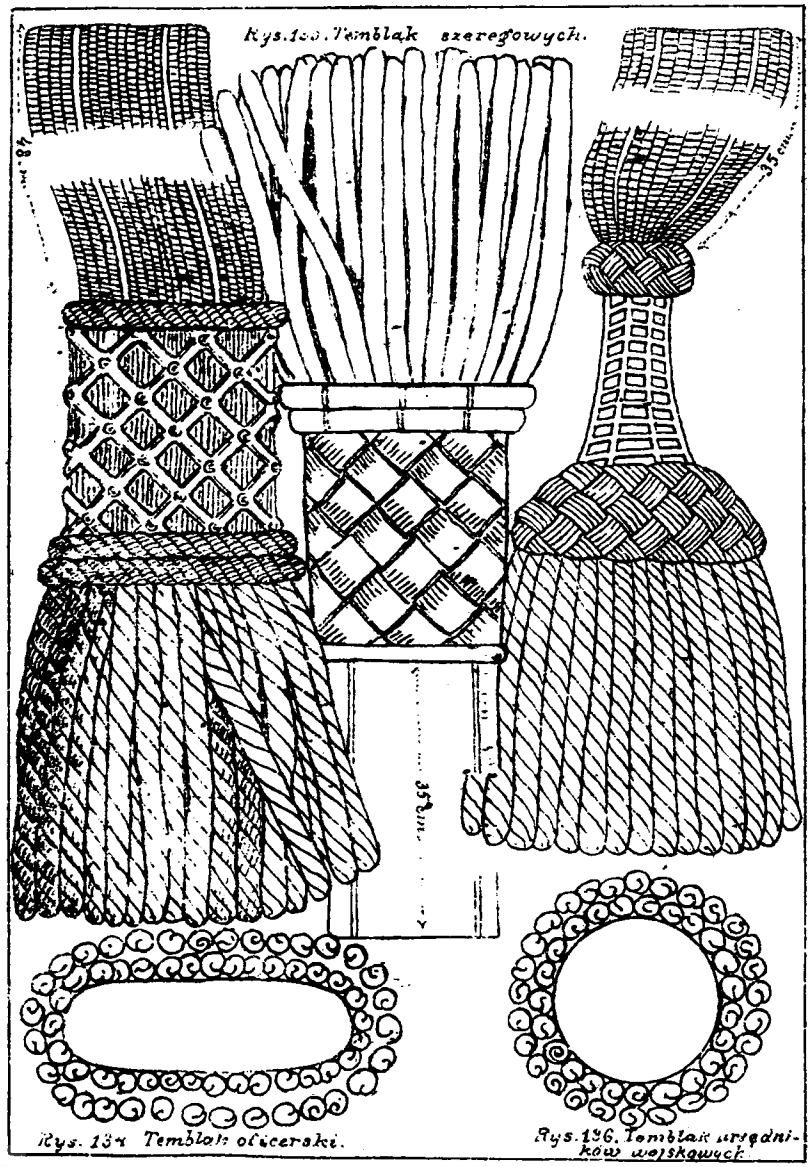
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Rys 132. Trzewik.

Rys.133 Sztylpa

Obuwie.

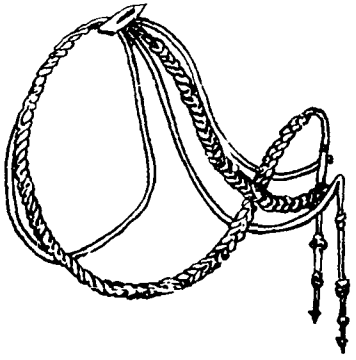

Rys. 134 Temblak oficerski.

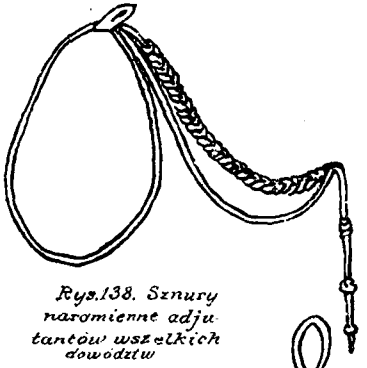
Rys.136. Temblak urzędników wojskowych.

Temblaki, (wielk. prawdz.)

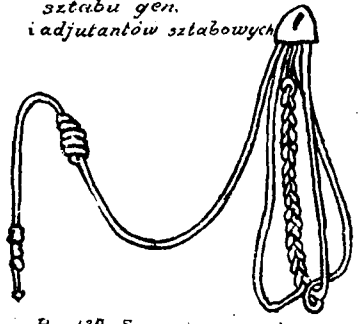
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

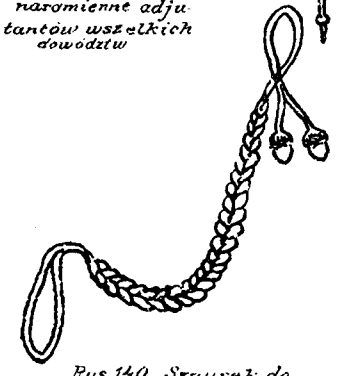
Rys.137. Sznury naramienne generałów, oficerów sztabu gen. i adjutantów sztabowych.

Rys.138. Sznury naramienne adjutantów wszelkich dowództw

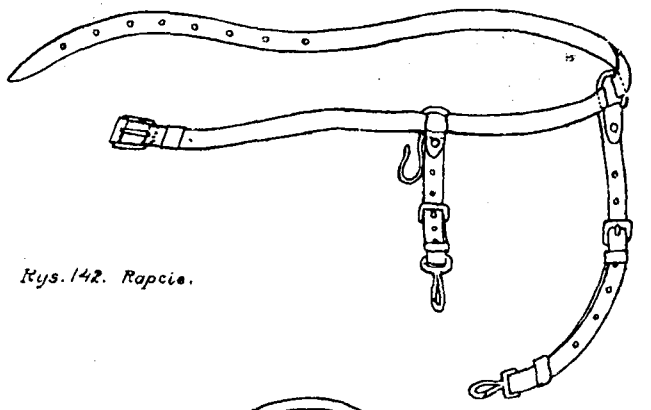
Rys.139. Sznury naramienne żandarmerji.

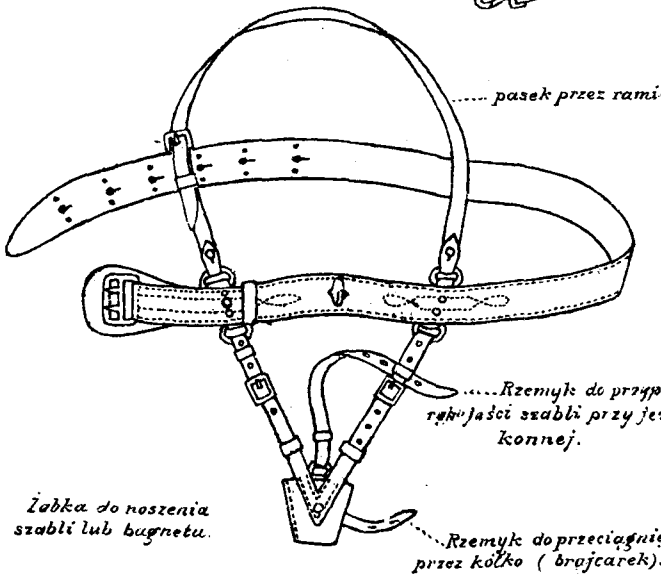
Rys.140. Sznurek do gwiazdki.

Rys.141. Ryngraf służbowy żandarmów.

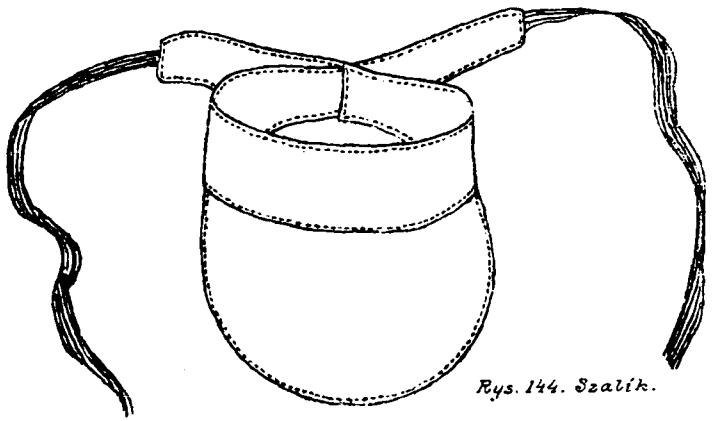

Rys.142. Rapcie.

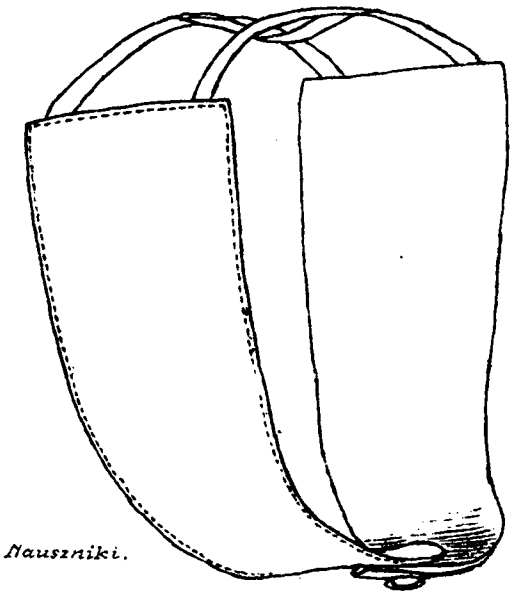

Rys.143. Oficerski pas polowy.

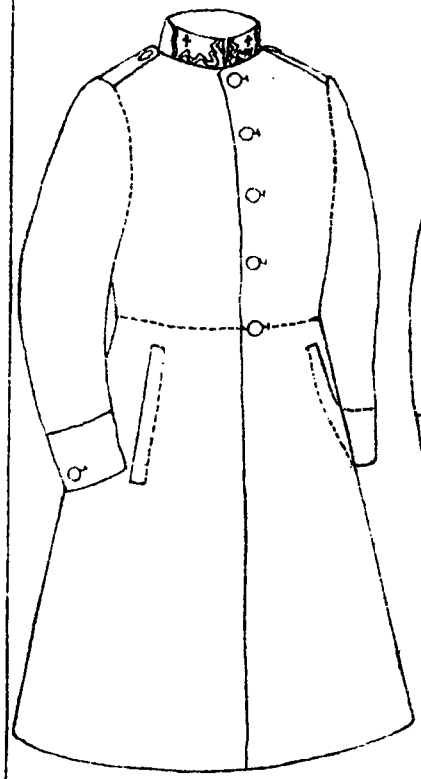
ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

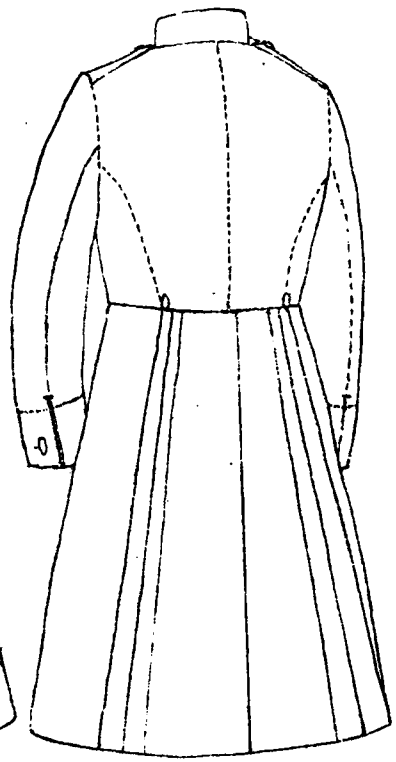
Rys. 144. Szalik.

Rys. 145. Nauszniki.

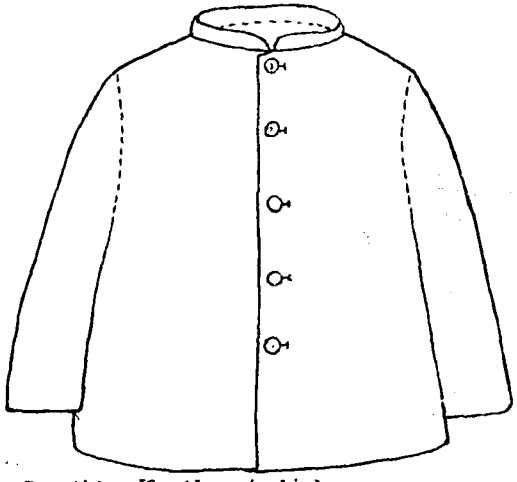
Rys. 146. z przodu

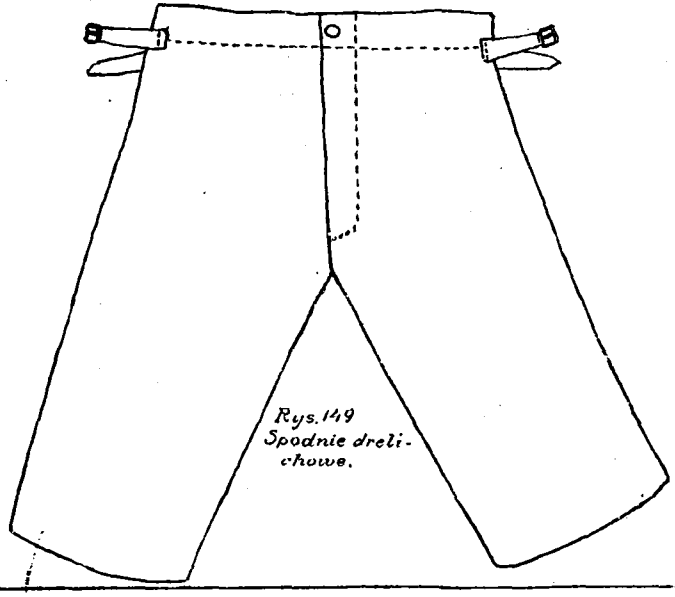
Rys. 147 z tyłu.

Czamara kapelanów.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE CBW www.cbw.pl

Rys.148. Kurtka drelichowa.

Rys.149 Spodnie drelichowe.

Ubiór roboczy drelichowy.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl

CBW Warszawa
nr inw.: SZ - 17383
MG 47248 1920 r.

ZBIORY ZDIGITALIZOWANE
CBW
www.cbw.pl